

NOTES

LES VARIANTS DEL TEXT OCCIDENTAL DE L'EVANGELI DE MARC (VI-VII)* (Mc 3,7b-4,35)

Josep RIUS-CAMPS

IV. TERCERA SECCIÓ: Mc 3,7b-6,6

La Tercera Secció comprèn onze seqüències distribuïdes en dos trams, un d'ascendent [A B C D E] i un de descendent [E' D' C' B' A'], que giren entorn d'una seqüència central [F]. Tot es desenrotlla al llarg d'un «dia» simbòlic: Jesús consagra la primera part del dia a la constitució del nou «poble» messiànic i a l'ensenyament [A-E]. «Aquell mateix dia, en caure la vesprada» (cf. 4,35), es desencadena la «gran tempesta» provocada per l'exclusivisme dels deixebles [F: centre]. Des d'aleshores, Jesús desplega una gran activitat en l'una i l'altra riba del «mar» de Galilea, tant en territori pagà com jueu [E'-A']. L'entorn de «el mar» de Galilea serveix per a emmarcar les onze seqüències. L'aliança dels fariseus amb els herodians per a perdre'l havia impel·lit Jesús a refugiar-se «vora el mar» (3,7a: final de la Segona Secció). La resposta en massa de la gent, vinguda de set punts cardinals, a qui Jesús allibera de tota mena de xacres [A], culmina en la constitució de l'Israel messiànic amb l'elecció dels Dotze [B]. La reacció dels lletrats, acusant-lo de connivència amb Beelzebul, no es fa esperar [C]. La vinguda dels seus familiars li dóna peu a puntualitzar quins són els membres de la nova comunitat [D]. A partir d'aquest moment Jesús es dedica a ensenyar des de «una/la barca» a «la multitud/el poble nombrós» que s'hi ha congregat servint-se del

* A partir de la Nota precedent (V) he optat per designar el text alexandrí amb la sigla TAl i el text occidental amb la sigla TOc, a fi de no coincidir amb les sigles utilitzades per Boismard-Lamouille (TA i TO), sigles que jo emprava amb un abast divers. Separo amb dues ratlles verticals (||) les lliçons de tipus alexandrí de les de tipus occidental i amb una sola ratlla vertical (|) les lliçons variants que es poden relacionar amb l'un o l'altre text. A continuació del còdex més representatiu de l'un i l'altre figuren entre parèntesis els restants testimonis, siguin del tipus que siguin, que recolzen la lliçó del TAl o del TOc. D'ara endavant tindrem l'oportunitat de controlar les variants dels papirs, uncials i minúsculs adduïdes en línies horitzontals en la magnífica edició de R.J. SWANSON, *New Testament Greek Manuscripts. Variant Readings Arranged in Horizontal Lines against Codex Vaticanus. Mark*, Sheffield, Sheffield Academic Press - Pasadena, William Carey International University Press, 1995.- La present Nota és doble (VI-VII), atès que el volum XXV de la *RCatT* serà consagrat per enter a la Miscel·lània oferta al Prof. Dr. Josep Maria Rovira Belloso.

gènere parabòlic i aclarint en privat el sentit profund de les paràboles als seus deixebles [E]. Fins aquí el tram ascendent.

Marc introdueix el centre de la macroseqüència amb una precisió cronològica: «Aquell mateix dia, en caure la vesprada...» L'actitud elitista dels deixebles, un cop iniciats en «el secret del regne de Déu», provoca una gran tempesta [F: centre]. El tram descendent s'inicia a l'altra riba del mar. Un cop allí, Jesús emprèn l'alliberament del paganisme, abocat a l'autodestrucció, representat pel gerasenc [E']. De retorn a la riba jueva, pren contacte amb la situació límit en què es troba el judaisme, representat per la filla d'un cap de sinagoga, Jaire (segons el TAl) [D']. En l'interval, guareix la dona que patia pèrdues de sang, figura femenina dels seguidors de Jesús marginats per la institució jueva [C']. Amb la resurrecció de la filla del cap de sinagoga culmina l'activitat a favor del judaisme oficial [B']. Davant la impossibilitat de desplegar la seva activitat guaridora «a la seva pàtria», per haver refusat la seva ensenyança a la sinagoga, continua ensenyant per les aldees de la rodalia [A'].

Les correspondències entre les cinc parelles de seqüències del tram ascendent i del descendent són majoritàriament en forma de contrast:

Moltes guaricions i alliberacions [A] \ No alliberacions i poques guaricions [A']

Elecció dels Dotze [B] // Presència de Pere, Jaume i Joan, llurs representants, a la casa del cap de sinagoga [B']

Hostilitat dels lletrats [C] \ Adhesió de l'hemorroïsa [C']

Distanciament dels familiars [D] \ Apropament d'un cap de sinagoga i guarició de la seva filla [D']

Ensenyança en paràboles als de fora i explicació en privat als deixebles [E] // Rehabilitació de l'home pagà amb un gest profètic, premonitori de la futura missió al paganisme [E']

[A] Mc 3,7b-12: *Una gran multitud procedent de territoris jueus i pagans*

La primera seqüència [A] de la Tercera Secció té com a escenari la riba jueva del «mar» de Galilea, on Jesús s'havia retirat (recordem 3,7a). L'arribada d'una enorme multitud procedent tant de territoris jueus com pagans com a resposta a la confabulació tramada pels fariseus i els herodians per matar-lo constituirà el senyal que Jesús esperava per a configurar el seu projecte. Consta de cinc moviments ordenats entorn d'un incís parentètic central: *a b // c \ b' a'*. En el primer es descriu la diversa procedència d'una gran multitud que ha acudit on era Jesús [a]; per a sostreure's de l'opressió que exerceixen sobre ell, demana als deixebles que li tinguin preparada una barqueta, però no hi pujarà de moment [b]; en el parèntesi central, el redactor revela els motius que havien donat peu a llur comportament desconsiderat [c]; l'amenaça de Jesús d'embarcar-se produeix efecte en la multitud, canviant aquesta radicalment d'actitud [b']; Jesús, però, els conjura perquè no el posin de manifest [a'].

[a] 3,7b-8: *Arribada d'una gran multitud procedent de set regions*

En el primer moviment [a] es descriu la composició de l'enorme multitud que ha reaccionat en massa enfront de l'hostilitat mostrada pels dirigents jueus.

204. (V. 7b) πολυ πληθος TAI || πολυς οχλος TOc D, *multa turba* d ([sy^s]) [v.l. NR].

205. (Γαλιλαιας) ηκολουθησεν TAI B (L [f Θ] 565. 2427 pc; NA^{25,27}, entre claudàtors) | (Γαλιλαιας) ηκολουθησεν αυτω A K² P Γ 579. 700. 892. 1010. [1243] pm | (Ιουδαιας) ηκολουθησαν S C (Δ, 33) pc aur f l vg | (Γαλιλαιας) ηκολουθησαν αυτω K* 1241. 1424. l 2211 pm sy^h sa (bo^{pt}) | (Σιδωνα) ηκολουθουν αυτω W b c || om. TOc D d ([f¹³ 28] pc a [b c] e f ff² i [q] r¹ [sy^s] bo^{pt} geo).

206. (VV. 7b-8) (απο της Γαλιλαιας) και απο της Ιουδαιας και απο Ιεροσολυμων και απο της Ιδουμιας TAI | και απο τ. Ιου. και απο Ιερ. S* W Θ f¹ 2542 pc c sy^s || και τ. Ιου. και απο Ιερ. και τ. Ιδ. TOc D [et Iudaea et ab Hierosolymis et ab Idumea d] ([f¹³ 28] it bo^{pt} geo) [v.l. NR].

207. και περαν του Ιορδανου και (- S*) περι Τυρον και Σιδωνα TAI B (S C L W Δ) || και οι (+ D f) περαν τ. Ι. και οι περι Τ. και οι (+ D) περι (+ D) Σιδωνος TOc D, et trans Iordanem et circa Tyrum et circa Sidonem d (A E Θ f^{1,13} M lat bo sy^h).

208. ακουοντες TAI B (S W Δ f^{1,13} 33. 565. 700, audientes d; NA²⁷), part. pr. || ακουσαντες TOc D (A C L Θ M pm), part. aor. [v.l. NR].

209. οσα TAI || α TOc D, quae d (C 28) [v.l. NR].

210. ποιει TAI B (L 892. 2427 sy^s sa bo^{pt}; NA²⁵) || εποιει TOc D, faciebat d (S A C W Δ Θ f^{1,13} 33. 565. 700. 1071. 1346. 1424 M lat sy^h bo^{pt}; NA²⁷).

204) Els editors solen començar la seqüència en el v. 7a, separant-lo del v. 7b sia amb un punt alt (Merk⁹, Bover⁵, Aland, Syn.) sia amb una coma (NA²⁷, GNT⁴), com si l'aflluència en massa de la gent vinguda de tot arreu hagués tingut lloc el mateix dissabte quan Jesús es retirà vora el mar, cosa que és, sens dubte, materialment impossible¹. El TAI englobarà les set regions d'on prové la «nombrosa gernació» amb una clara inclusió: «una nombrosa gernació... una gernació nombrosa» (πολυ πληθος... πληθος πολυ). El TOc, en canvi, distingirà entre «una nombrosa multitudo procedent de...» i els diversos components d'«una gernació nombrosa» (πολυς οχλος απο... πληθος πολυ D, *multa turba... multitudo magna* d), com veurem tot seguit.

205) El TAI qualifica de «seguidors» (sentit tècnic del verb ακολουθεω) els membres d'aquesta «nombrosa gernació» que havia acudit a l'indret on era Jesús. Tanmateix, la gran proliferació de variants i la modificació de l'ordre dels mots² fa sospitosa l'autenticitat d'aquesta lliçó³. En el TOc no hi consta. El verb ακολουθεω és un terme tècnic per a designar el «seguiment» propi de deixebles, cosa que aquí no faria sentit.

206) A diferència del TAI, que enumera de nord a sud l'una rere l'altra, separant-les degudament (4x απο), les quatre contrades d'on provenen els individus que configuren «una nombrosa gernació», el TOc les coordina de dues en dues (2x απο): «Una nombrosa multitudo procedent de la Galilea i la Judea, de Jerosòlima i la Idumea» (d05 harmonitza, en part, amb el TAI).

1. Molt bé MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 289.

2. Per a més detalls, vegeu GNT⁴ 127, on s'atribueix la lletra [C] a la lliçó alexandrina.

3. NA²⁷ la reté entre claudàtors; METZGER, *Textual Commentary*² 68, constata: «The Committee regarded the reading of B L 565 as the least unsatisfactory text, and the one that accounts best for the origin of most of the other readings.» Vegeu les raons adduïdes en contra d'aquesta lliçó per MATEOS-CAMACHO, *Marcos* 287-288.

207) El TAl es limita novament a enumerar les altres tres contrades, però ara de sud a nord; ara bé, mentre en les quatre primeres es recalcava la procedència (απο), en aquestes tres no s'explicita: «i de l'altra riba del Jordà i de les rodalies de Tir i Sidó, una gernació nombrosa», com si formessin un bloc. En canvi, en D05 (d05 harmonitza, en part, amb el TAl) es fa referència als *individus* que les representen (3x οι: del segon n'hi ha constància en molts testimonis) com a contradistints⁴ de la «nombrosa multitud» (πολὺς ὄχλος) anterior: «així com *els* residents a l'altra riba del Jordà, *els* de les rodalies de Tir i *els* de les rodalies de Sidó, una gernació nombrosa». Segons això tindríem dos grans grups, l'un constituït per «una nombrosa multitud» (πολὺς ὄχλος) procedent de les quatre contrades de Palestina, i l'altre integrat pels individus residents en tres contrades frontereres i que componen «una gernació nombrosa» (πληθος πολυ), formant tots plegats un quiasme perfecte⁵. En enumerar les set contrades, Marc descriu un circuit complet, nord-sud-nord, en el sentit contrari a les agulles del rellotge, un circuit molt semblant al que recorregueren els oficials del cens ordenat per David, a fi de censar tots els israelites, si bé en sentit invers, sud-nord-sud, en el sentit de les agulles del rellotge (cf. 2Re LXX [2Sa TM] 24,1-9)⁶. La construcció susdita i la referència implícita als territoris històrics de l'antic regne de David inclina a interpretar que els individus provinents d'aquestes set contrades són tots ells israelites, i no un grup mixt de jueus i pagans.

208-210) Les tres lliçons variants del TAl, «en el moment d'assabentar-se (pr.) de totes les coses que fa/feia (pr. per impf.), acudir en a ell», no fan sentit, ja que s'ha de pressuposar que acudir en a Jesús, després que aquest s'hagués retirat vora «el mar» de Galilea, quan s'assabentaren en llurs regions respectives del que havia fet, actuació que havia estat anatematitzada pels dirigents jueus. El TOc, per la seva banda, ho situa correctament en el passat: «havent sentit a dir les coses que havia fet, acudir en a ell». La difícil lliçó del TAl comportarà que progressivament força testimonis alexandrins assumeixin les lliçons variants del TOc.

[b] 3,9: *Jesús amenaça d'embarcar-se per evitar que l'oprimeixin*

En el *segon moviment* [b] ens assabentem de l'opressió exercida per «la multitud» sobre Jesús, fins al punt que aquest demana als deixebles que li tinguin preparada una barqueta.

4. La presència del triple art. definit οι designaria la nombrosa colònia jueva que residia en aquestes regions frontereres.

5. πολὺς ὄχλος απο... και... και απο... και... // και οι... και οι... και οι... πληθος πολυ.

6. El cens ordenat per David havia d'embarçar des de Dan (al nord de Cisjordània) fins a Beerxeba (al sur). Els oficials l'iniciaren a Aroer, el límit sud de les possessions israelites a Transjordània, pujaren per Gad, Jazer, Galaad, Cadeix, i arribaren a Dan (Daniàan), d'allí *vorejaren* cap a (ἐκύκλωσαν εἰς) Sidó i arribaren a la fortalesa de Tir, recorregueren totes les ciutats dels hivites i cananeus i arribaren al sud de Judà, a Beerxeba. Marc ha invertit el sentit del recorregut enumerant primer la gran multitud procedent de Galilea, Judea, Jerusalem i Idumea, de nord a sud, i després, els israelites residents a Transjordània, i a les rodalies de Tir i Sidó, de sud a nord.

211. πλοιαρια TAI (B sa) || -ον TOc D, *in nauicula* d (S A C *rell*; Aland, *Syn.*; NA²⁷) [*v.l.* NR].

212. (ινα μη θλιβωσιν·αυτον) πολλοι TOc D, *multi* d ([*f* a] i) | οι οχλοι *f*¹³ 28 *pc* (*ff*²) || *om.* TAI.

211) El pl. del còdex Vaticà sembla anticipar les moltes barques de 4,36, si bé aquí s'empra el diminutiu. Podria molt ben ser la llicó original de la recensió alexandrina. El diminutiu en sg. del TOc i de la resta de testimonis i la manca d'art. introdueixen un element nou, no identificable amb «la barca» dels Zebedeus (cf. 1,19,20).

212) El TOc finalitza per sorpresa el moviment amb una precisió, «per tal que no l'oprimissin *molts* d'ells (πολλοι)», que fa les funcions d'un partitiu: no tots els qui integraven «la multitud» oprimien Jesús sinó una part notable, diferenciant-los així dels altres «molts» (πολλους) que Jesús ja havia guarit, segons puntualitzarà Marc tot seguit a l'inici del parèntesi central [c]. En el darrer moviment [a'] tornarà a referir-se a ells amb una locució adverbial (πολλα).

[c] 3,10 (-11a TOc): *Els turmentats (i els posseïts) s'havien abalançat sobre Jesús*

En el *centre* [c] de la perícope, Marc dóna *a posteriori* en forma de parèntesi una explicació dels fets que havien motivat l'amenaça de Jesús. El TOc inclourà també en aquest moviment els posseïts per «esperits immunds», com comprovarem a continuació.

213. (V. 10) (επιπιπτειν) αυτω TAI B (S A C *rell*) || εν αυτω TOc D, *in eum* d [*v.l.* NR].

214. (V. 11a) και τα πνευματα τα ακαθαρτα TAI B (S A C *rell*), encapçalant (subjecte) un nou moviment || και πν. ακ. TOc D (Θ *f*¹³ 28 *pc*), completant l'objecte de οσοι ειχον μαστιγας.

213-214) La construcció singular del TOc, en comptes del simple dat., subratllaria l'actitud atemptatòria d'una part notable de «la multitud» (v. 9) envers Jesús (així ho interpretà d05: «in eum»): «fins al punt de tirar-se sobre ell per tocar-lo tots els qui tenien turments i esperits immunds» i que no havien estat guarits per Jesús. El TAI, en canvi, considera «els esperits immunds» com a subjecte del següent moviment: «Els esperits immunds, quan fixaven els ulls en ell...», sense que s'indiqui el subjecte humà al qual afectaven; és més, llur actitud contrasta amb la dels qui patien turments, com es veurà a continuació.

[b'] 3,11 (11b-e TOc): *Acatament dels esperits immunds (TAI) / dels turmentats i posseïts (TOc)*

El subjecte del *quart moviment* [b'] varia segons que hom segueixi la recensió alexandrina («Els esperits immunds») o el text occidental («els qui tenien turments i esperits immunds» que abans oprimien Jesús, v. 9).

215. (οταν) ουν D || *om.* TAI B (S A C *rell* d) [*v.l.* NR].

216. λεγοντα TAI B (A C L Δ Θ *f*¹³ 33. 565. 579. 892. 1071. 1241. 1346. 1424. 2427. [2542] *M*), concertant amb τα πνευματα τα ακαθαρτα || λεγοντες TOc D (S

K W 28. 69. 579 *pc*), concertant amb οσοι ειχον μαστιγας και πνευματα ακαθαρτα.

217. οτι TAI || *om.* TOc D d (W lat) [*v.l.* NR].

215) Amb la conj. ουν, el còdex Beza reprèn el fil del relat que havia quedat interromput pel parèntesi redaccional [c], continuant en conseqüència com a subjecte de εθεωρουν els mateixos que ho havien estat de θλιβωσιν [b], a saber, «tots els qui tenien turments i esperits immunds»: «Quan, doncs, fixaven en ell els ulls, es prosternaven davant d'ell.» Davant l'amenaça de Jesús d'embarcar-se, aquells han canviat radicalment d'actitud: en comptes de «tirar-se (επιπιπτειν) sobre ell», «es prosternaven (προσεπιπτειν) davant d'ell». El TAI i la resta de testimonis (exceptuats Θ *f*¹³ 28 *pc*: núm. 214) limiten l'abast del subjecte de la frase a «els esperits immunds»; en conseqüència, no es pot parlar d'un canvi d'actitud envers Jesús, ja que els qui «se li tiraven al damunt» eren «tots els qui tenien turments», mentre que els qui «es prosternaven davant d'ell» són ara «els esperits immunds, quan fixaven en ell els ulls».

216-217) Les lliçons variants estan interconnectades. Segons el TAI, són exclusivament «els esperits immunds», sense que es mencioni el subjecte humà afectat per ells, els qui han fixat la mirada en Jesús, s'han prosternat davant d'ell i s'han posat a cridar dient (λεγοντα οτι, neut. pl., concertant amb τα πνευματα)⁷: «Tu ets el Fill de Déu!», fent ús de llur clarividència. Segons el TOc, en canvi, són els individus atormentats els qui li reten homenatge, mentre que els esperits immunds que havien pres possessió dels individus són els qui llancen aquest crit (λεγοντες, masc. pl.)⁸.

El nombre set dels territoris d'on prové «la multitud» (set apunta a les setanta nacions que Israel havia d'acabdirar) i el títol messiànic atribuït a Jesús («el Fill de Déu», en quant contradistint de «el Messies Fill de David») deixen ja entreveure l'obertura a la universalitat que Jesús tractarà d'impulsar amb l'elecció dels Dotze.

[a'] 3,12: *Jesús conjura els esperits immunds perquè no el delatin*

En el *darrer moviment* [a'] Jesús va conjurant els esperits immunds a mesura que aquests fan tot el possible per delatar-lo, per tal que no el posin de manifest.

218. φανερον ποιησωσιν TAI B* (S A C Δ Θ *f*¹ 33. 565. 700. 788. 1071. 1424 *M*), subj. aor. || φαν. ποιωσιν TOc D, *manifestarent* d (B² K L W *f*¹³ 579. 892 *pc*), subj. pr.

218) El conjur llançat per Jesús és més categòric en el TOc («perquè *desisteixin* / *desistissin* d'una vegada de posar-lo de manifest») que en el TAI («perquè *desistissin* de posar-lo de manifest»). El conjur va llançat contra els mals esperits.

7. MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 294-295: «estos espíritus no se presentan como enemigos de Jesús ni le reprochan su proceder (cf. 1,23). Al contrario, (...) le rinden homenaje y lo aclaman».

8. El còdex Beza fa concertar indefectiblement en masc. els participis que concerten amb πνευμα, en sentit personal, tant si es tracta de l'Esperit Sant (cf. 1,10 D: καταβαινων, núm. 27) com dels esperits immunds (cf. 1,26 D: παραξας... κραξας, núm. 64).

Mc 3,7b-12 [A]

B03

[a] 7b Una nombrosa gernació procedent de la Galilea [va seguir] i de la Judea, 8 de Jerosòlima i de la Idumea, de l'altra riba del Jordà i de les rodalies de Tir i Sidó, una gernació nombrosa, en el moment d'assabentar-se de totes les coses que feia, acudiren a ell.

[b] 9 Ell digué als seus deixebles que li tinguessin preparades unes barquetes per raó de la multitud, per tal que no l'oprimissin.

[c] 10 (Molts, en efecte, n'havia guarit, fins al punt de tirar-se-li al damunt per tocar-lo tots els qui tenien turments.)

[b'] 11 Els esperits immunds, quan fixaven en ell els ulls, es prosternaven davant d'ell i cridaven dient: «Tu ets el Fill de Déu!»

[a'] 12 Però ell els llançava molts conjurs, perquè desistissin de posar-lo de manifest.

D03

[a] 7b Una nombrosa multitud procedent de la Galilea i la Judea, 8 de Jerosòlima i la Idumea, així com els residents a l'altra riba del Jordà, els de les rodalies de Tir i els de les rodalies de Sidó, una gernació nombrosa, havent sentit a dir les coses que havia fet, acudiren a ell.

[b] 9 Ell digué als seus deixebles que li tinguessin preparada una barqueta per raó de la multitud, per tal que no l'oprimissin molts d'ells.

[c] 10 (Molts, en efecte, n'havia guarit, fins al punt de tirar-se sobre ell per tocar-lo tots els qui tenien turments i esperits immunds.)

[b'] 11 Quan, doncs, fixaven en ell els ulls, es prosternaven davant d'ell i cridaven dient: «Tu ets el Fill de Déu!»

[a'] 12 Però ell els llançava molts conjurs, perquè desistissin d'una vegada de posar-lo de manifest.

[B] Mc 3,13-19: *Convocatòria de l'Israel messiànic: els Dotze*

En la *segona seqüència* [B], Jesús donarà una resposta adient a la «multitud/gernació nombrosa» que s'havia aplegat entorn d'ell. Consta de quatre moviments, disposats en forma de quiasme: *a b // b' a'*. El text alexandrí, en canvi, uneix en un de sol [b] el segon i el tercer moviment (vv. 14-15). Prefereixo l'estructuració del TOc per les dificultats que presenta la construcció del TAL, com es veurà en el seu moment. En el primer moviment, a més de la composició de lloc –la muntanya–, hi ha constància d'una solemne convocatòria [a]; en el segon es narra la configuració de l'Israel messiànic i la futura missió dels Dotze [b]; en el correlatiu s'apunten els mitjans de què disposaran els missioners [b']; en el darrer, finalment, s'expliciten els noms dels Dotze que han estat convocats, marcats alguns d'ells amb un sobrenom descriptiu de llur manera de procedir [a'].

[a] 3,13: *Jesús puja a la muntanya i convoca els qui benvolia*

El *primer moviment* [a] –com de costum– conté la composició de lloc i els personatges que hi intervindran.

219. ἀπηλθόν TAI || ἤλθον TOC D, *uenerunt* d [v.l. NR].

219) El verb compost del TAI (ἀπ-ερχομαι) o bé connota *separació* (cf. Mt 14,25 D; Mc 14,10; Lc 16,31 D), o bé té sentit perfectiu: «se n'anaren cap a ell»⁹. El TOC diu simplement que «vingueren cap a ell».

[b] 3,14: *Investidura i funcions de l'Israel messiànic*

En el *segon moviment* [b], Jesús configura i assigna les funcions que hauran d'acomplir els representants de l'Israel messiànic.

220. (καὶ ἐποίησεν) δώδεκα -οὺς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν- ἵνα ὡσιν μετ' αὐτοῦ TAI B (S [C*] Θ f¹³ 28 pc sy^{hmg} co; NA²⁷, amb l'incís parentètic entre cludàtors) | δῶδ. μαθητὰς ἵνα ὡσ. μ. αὐτοῦ -οὺς κ. ἀπ. ὠνόμασεν- W | δῶδ. ἵνα ὡσ. μ. αὐτοῦ A C² L f¹ 33 M latt sy sa^{ms}; NA²⁵; Aland, *Syn.* || ἵνα ὡσ. δώδεκα μ. αὐτοῦ TOC D, *ut essent duodecim cum ipso* d (μετ' αὐτοῦ δώδεκα Δ).

221. ἵνα (ἀποστελλῇ D^B) TOC D, *ut* d (S A C *rell*; Aland, *Syn.*; NA²⁷) || *om.* B (1424) [v.l. NR].

222. (κηρύσσειν) τὸ εὐαγγέλιον TOC D, *euangelium* d (W [lat] bo^{pl}) || *om.* TAI.

220) El TAI subratlla que «en constituí Dotze», precisa en un incís parentètic «als quals també anomenà apòstols» i descriu en darrer terme la funció, «perquè estiguessin amb ell...». L'incís parentètic es troba igualment en alguns testimonis occidentals, si bé en un altre emplaçament. Molts editors i comentaristes consideren que la clàusula parentètica és un afegit¹⁰. Certament no figura en el TOC ni en molts testimonis alexandrins. El TOC, a més, no parla de constituir-ne Dotze, sinó que «instituí que fossin Dotze en companyia d'ell i per a enviar-los...», és a dir, no posa en relleu l'aspecte *estàtic*, la constitució dels Dotze, sinó el *dinàmic*, llurs funcions.

221) B03 omet el segon ἵνα, reunint sota un sol ἵνα inicial els dos incisos (ἵνα ὡσιν... καὶ ἀποστελλῇ), conseqüent amb el fet d'haver posat l'accent en la constitució dels Dotze.

222) El TOC explicita el contingut de la predicació, «la bona notícia» (cf. 1,14) que els enviats hauran d'anunciar (cf. Jl 3,15, parafrasejat per Marc)¹¹. El TAI ho deixa indeterminat.

[b'] 3,15: *Jesús confereix autoritat als enviats*

En el *tercer moviment* [b'] (part integrant del segon, segons el text alexandrí) s'enumeren els poders que Jesús confereix als enviats a fi que puguin accomplir llur missió.

9. «ἀπο- is here perfective as in ἀφ-ικνέομαι «reach», the idea of *go to* predominating over the orig. *go away from* [Graecitas] §133» (ZERWICK-GROSVENOR 109).

10. «La omiten Aland, *Syn.*, Bover, Nestle, Lagrange, Taylor, Pesch, Gnllka» (MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 307). Provindria del par. de Lc 6,13d TAI (D pc llegeixen οὺς καὶ ἀποστόλους ἐκάλεσεν).

11. Vegeu MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 316-317.

223. (V. 15) και εχειν εξουσιαν TAI | και εδωκεν αυτοις εξουσιαν TOc D, *et dedit illis potestatem* d (W [lat] bo^{pl}).

224. εκβαλλειν τα δαιμονια TAI B (S C* L Δ 565; NA²⁷) || θεραπευειν τας (- Θ) νοσους και εκβ. τ. δαιμ. TOc D, *curandi ualeitudinem* (-s d^{s.m}) *et eiciendi daemonia* d (A C² Θ f^{1.13} 33. 579. 700. 1424. 2542 M [lat sy^h] [τους νοσουντας sy^{s.p}]) | θερ. τ. νοσ. κ. εκβ. τ. δαιμ. και περιαγοντας κηρυσσειν το ευαγγελιον W a c e vg^{mss}.

223-224) L'estranya construcció del TAI, i va acompanyar autours κηρυσσειν και εχειν εξουσιαν, amb doble inf., es podria explicar considerant el segon inf. com una coordinada modal: «i per a enviar-los a predicar tenint autoritat per expulsar els dimonis», és a dir, «amb autoritat»¹². Aquesta recensió parla tan sols de «l'autoritat per a expulsar els dimonis», unint en un sol moviment els dos que es desprenen de la construcció occidental. El TOc, en efecte, distingeix clarament dos moviments: la *investidura* per a una doble funció (doble i va + subj.): «que fossin Dotze en companyia d'ell i per a enviar-los a predicar la bona notícia» [b], i el correlatiu, l'*assignació dels mitjans* per a produir dues menes d'alliberacions (doble inf.): «Els donà autoritat per a guarir les malalties i expulsar els dimonis» [b'], com havia fet ell fins ara (cf. 1,34). Alguns testimonis occidentals afegeixen: «i predicar pels voltants la bona notícia».

[a'] 3,16-19: La llista dels Dotze

En el *quart moviment* [b'] (tercer, segons el text alexandri) Lluc enumera els noms i cognoms (pel que fa als tres primers) dels Dotze que Jesús ha volgut lliurement convocar.

225. (V. 16) και εποησεν τους δωδεκα TAI B (S C* Δ 565. 579. [- τους 1342] *pc sa*^{ms}; NA²⁵; Aland, *Syn.*; NA²⁷, entre claudàtors) || *om.* TOc D d (A C² L W Θ f¹ 28. 33. 157. 180. 205. 579. 700. 892. 1006. 1010. 1071. 1241. 1243. 1292. 1424. 1505. 2427 M lat sy bo arm; Aug) | πρωτον Σιμωνα f¹³ *pc sa*^{ms}.

226. επεθηκεν ονομα τω Σιμωνι πετρον TAI B (S C L Δ [Θ]) || επ. Σιμ. ονομα (J W) πετρον TOc D, *imposuit Simoni nomen Petru*<m> d (W [τω Σ.: A f^{1.13} 28. 579. 700. 1424 M]) [v.l. NR].

227. (V. 17) Ιακωβον τον του Ζεβεδαιου... και Ιωαννην... Βοανηργες TAI || τον Ιακ. του Ζεβ... κ. τον Ιω... Βοανεργης D [v.l. NR].

228. αυτοις TAI (*eis* d) || εαυτοις D [v.l. NR].

229. ονομα TAI B / TOc D (28. 788 *pc sy^p bo*^{ms}) | ονοματα S A C L Θ f^{1.13} 33. 2427 M, *nomina* d latt sy^h co; ονομα[τα] NA²⁷.

230 (V. 18) Ιακωβον τον του Αλφαιου) και Θαδδαιον TAI B (S A C L Δ^c [Δ* Ταδδαιον] f^{1.13} 28. 33. 157. 180. 205. 265. 579. 597. 700. 892. 1006. 1071. 1241. 1243. 1292. 1342. 1424. 1505. 2427 M aur c f l vg sy co arm aeth; Or) | Θαδδ. Θ || κ. Λεββαιον TOc D, *Lebbeum* d (a b ff² i q r¹) || *om.* W e.

231. (V. 19) Ισακωιων TAI B (S C L Δ Θ 33. 565. 579. 892. 1241. 2427 *pc*) | Ισακωιων A (W) f^{1.13} 2. 28. 157. 700. 1071. 1424 M vg^{cl} sy^h co || Σκαριωθ TOc D, *Scarioth* d (it vg^{codd}).

12. Ibídem I 307; ZERWICK-GROSVENOR 109: «lit. “so that he could send them out to preach and to have authority to...” meaning *with authority* to...»

225) El TAl repeteix el tema que encapçalava el v. 14, formant una nova inclusió (cf. vv. 7b-8): «Així constituí els Dotze.» Amb aquest incís introdueix l'enumeració dels dotze noms, no sense una brusca ruptura sintàctica amb el v. 17¹³. El TOc omet el v. 16a. Alguns testimonis el substitueixen per la lliçó occidental de Lc 6,14 D a r¹ πρωτον Σιμωνα, millor que per la de Mt 10,2 πρωτος Σιμων, lliçó que hauria estat introduïda, segons Metzger, «amb la intenció d'arrodonir una construcció malgirbada»¹⁴.

226) El TAl connecta estretament el v. 16b amb l'anterior: «Així constituí els Dotze i posà de sobrenom a en Simó "Pere"». El TOc silencia el v. 16a, omet l'art. davant «Simó» i inverteix l'ordre dels mots (vegeu v. 17: και επεθηκεν αυτοις ονομα Β.): «i posà a Simó de sobrenom "Pere"». Marc ja havia deixat ben clar en 1,36 (Σιμων και οι μετ αυτου) que Simó era el líder indiscutible del grup.

227-228) Tant Jaume com Joan porten art. en el TOc; no així en el TAl. En ambdós textos s'observa una brusca ruptura sintàctica amb el v. precedent. Es podria conjecturar que en un estadi anterior al TAl/TOc figurava, al començament de la llista, πρωτον (adv.) τον Σιμωνα (vegeu núm. 225), ac. depenent del προσκαλειται inicial (v. 13b), cosa que explicaria l'art. conservat pel TOc davant els altres dos personatges que, juntament amb Pere, constituïran la *terna* que representarà els Dotze en tres moments crucials (cf. Mc 5,37; 9,2; 14,33). Tenint en compte que tan sols a propòsit dels tres primers es diu en forma d'incís parentètic que Jesús els posà un sobrenom, l'adv. els embragaria tots tres: «<Primerament, en Simó> –i li¹⁵ posà de sobrenom "Pere"–, en Jaume de Zebedeu i en Joan, el germà d'en Jaume –i els posà de sobrenom "Boanerges"¹⁶, això és "Trons".» (La lliçó singular de D05 εαυτοις per αυτοις és un error de copista.) Vénen a continuació els noms dels restants membres del grup en ac. (llevat de IOYΔAC D, C per N, per contigüïtat amb CKAPIΩΘ), car depenen igualment de προσκαλειται: «seguidament Andreu, Felip...» Segons això, el pr. iteratiu del moviment inicial [a], και προσκαλειται ους ηθελεν αυτος, suposa una llista de noms¹⁷, llista que el redactor ha ajornat deliberadament fins al darrer moviment [a']: <πρωτον τον Σιμωνα>... και τον Ιακωβον... και τον Ιωαννην... και Ανδρεαν κτλ. Marc obre i tanca així la seqüència amb la decisió més transcendental que Jesús s'ha vist obligat a prendre.

229) El sg. ονομα, conservat per ambdós textos, és sens dubte la lliçó original¹⁸; el pl. obeiria al fet que el pl. Βοανηργες = υιοι Βροντης es predica de tots dos germans.

230) «Tadeu» (TAl) i «Lebeu» (TOc), immediatament després de «Jaume, fill d'Alfeu», ¿fan referència a personatges diversos? En Mt 10,3 el TOc (D, *Lebbeus* d [k] μ, Or^{lat} mss^{acc. to Aug}) llegeix també Λεββαιοσ, mentre que el TAl (S B f¹³ 892 aur c f f¹ l vg co, Jer Aug) llegeix Θαδδαιοσ; la majoria de manuscrits majúsculs i minúsculs,

13. MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 307.

14. METZGER, *Textual Commentary* 68.

15. La pèrdua de l'incís πρωτον τον Σιμωνα hauria comportat la substitució del pronom αυτω per τω Σιμωνι TAl o Σιμωνι TOc.

16. «Boanergés (daneben sind Boanergés [t.r. Just.] u. andere Formen überliefert) aram. Worte Boanerges» (BAUER-ALAND, *WNT*⁶ 287).

17. Vegeu MATEOS, *Aspecto verbal*, § 263.

18. «Geschwisterpaare bei d. Griechen mit einem Namen zusammengefaßt: Coniect. Neot. 15, '55 S. 25)» (BAUER-ALAND, *WNT* 287).

en canvi, intenten d'harmonitzar ambdues lectures: Λεββαιοις ο επικληθεις Θαδδαιος¹⁹. En l'obra lucana (Lc 6,16 i Ac 1,13) compareix en el seu lloc Ιουδας Ιακωβου (cf. Jn 14,22: Ιουδας ουχ ο Ισκαριωτης / ο απο του Καριωτου D). Pel que fa a «Jaume, fill d'Alfeu», si bé tant el TAl com el TOc l'atesten sense variants, la seva presència en la llista dels Dotze adquireix un significat molt diferent segons que hom hagi llegit en 2,14a: «Leví, fill d'Alfeu» (TAl) o «Jaume, fill d'Alfeu» (TOc); en el primer cas, el recaptador de tributs no figuraria en el cens del nou Israel; en el segon, al contrari, els no-israelites estarien representats per ell en l'Israel messiànic. Les conseqüències que se'n deriven donen peu a dues interpretacions molt divergents del projecte que, segons l'evangelista Marc, Jesús hauria pretès de visualitzar amb l'elecció dels Dotze.

231) La diferència entre el TAl i el TOc és de pronúncia: D05 llegeix en Mc 14,10,43 i Mt 10,4; 26,14 Σκαριωτης, en Lc 6,16 Σκαριωθ, mentre que en Lc 22,3,47 llegeix Ισκαριωδ/θ. Més que d'un patronímic, segons el quart evangelista es tractaria més aviat d'un topònim, sempre segons D05: Σκαριωθ (Jn 6,71), απο Καριωτου (12,4; 13,2,26), απο του Καριωτου (14,22)²⁰. B03, per la seva banda, llegeix en Mc 3,19; 14,10 i Lc 6,16 Ισκαριωθ, mentre que usa Ισκαριωτης en Mt 10,4; 26,14; Lc 22,3 i Jn 6,71; 12,4; 13,2,26; 14,22.

Mc 3,13-19 [B]

B03

[a] 13 Puja a la muntanya i va convocant els qui benivolia ell, i se n'anaren cap a ell.

[b] 14 En constituí Dotze –als quals també anomenà «apòstols»–, perquè estiguessin amb ell i per a enviar-los a predicar 15 amb autoritat per a expulsar els dimonis.

[a'] 16 Així constituí els Dotze: <Primerament, Simó> –i posà de sobrenom a en Simó «Pere»–, 17 Jaume, fill de Zebedeu, i Joan, el germà de Jaume –i els posà de sobrenom «Boanerges», això és, «Trons»–; 18 després Andreu, Felip, Bartomeu, Mateu, Tomàs, Jaume, fill d'Alfeu, Tadeu, Simó el Fanàtic 19 i Judes Iscariot, el mateix que el va lliurar.

D05

[a] 13 Puja a la muntanya i va convocant els qui benivolia ell, i vingueren cap a ell.

[b] 14 Institutí que fossin Dotze en companyia d'ell i per a enviar-los a predicar la bona notícia.

[b'] 15 Els donà autoritat per a guarir les malalties i expulsar els dimonis.

[a'] 16 <Primerament, en Simó> –i li posà de sobrenom «Pere»–, 17 en Jaume de Zebedeu i en Joan, el germà de Jaume –i els posà de sobrenom «Boanerges», això és, «Trons»–; 18 després Andreu, Felip, Bartomeu, Mateu, Tomàs, Jaume, fill d'Alfeu, Lebeu, Simó el Fanàtic 19 i Judes Scariot, el mateix que el va lliurar.

19. Vegeu GNT⁴ 33, Aparat crític.

20. Vegeu METZGER, *Textual Commentary* 21-22. Pros i contras en BALZ-SCHNEIDER, *EWNT* II 491-493 (M. Limbeck).

[C] Mc 3,20-30: *Duríssima polèmica amb els dirigents religiosos*

En la *tercera seqüència* [C] s'entaula una duríssima polèmica entre els lletrats i Jesús sobre el poder amb què ell allibera la gent, el de Beelzebul o el de l'Esperit Sant. Consta de sis moviments de llargària desigual i amb un enfocament molt diferent, segons que hom segueixi el text alexandrí o l'occidental, pel que fa al segon moviment, amb un centre bifocal formant la figura *a b c // c' b' a'*. El primer conté la composició de lloc, una «casa» on es reuneix «la multitud» que havia acudit a Jesús de tot arreu (cf. 3,7b-8) [a]. En el segon moviment, segons el text alexandrí, els familiars de Jesús haurien vingut a agafar Jesús amb l'excusa que era boig, mentre que, segons l'occidental, són els lletrats i els altres dirigents religiosos els qui haurien vingut a arrestar-lo argüint que els havia embogit amb la seva manera de procedir [b]. En el tercer, els lletrats que havien baixat de Jerusalem intenten de difamar Jesús davant la multitud amb dues (TAI) / altres dues (TOc) acusacions: està posseït per Beelzebul, els uns, i expulsa els dimonis amb el seu poder, els altres [c]. Jesús comença rebutant la darrera difamació [c'] i continua advertint-los molt severament que la primera (segona, segons el TOc) difamació constitueix una blasfèmia imperdonable contra l'Esperit Sant [b']. Clou la seqüència amb un parèntesi on el redactor dóna explicacions sobre una advertència tan severa [a'].

[a] 3,20: *Una «casa» sense suficient cabuda per a la nova ensenyança?*

En el *primer moviment* [a] es fa referència a una nova reunió de «la multitud» (determinada: cf. 3,8) en «una casa» (indeterminada: cf. 2,1.4) que, pel que sembla, no té suficient cabuda i no els permet, en conseqüència, d'assimilar l'ensenyança de Jesús.

232. ερχεται TAI B (S* W Γ 1241. 1342. 2427 / 211 b sy^s sa^{mss} bo^{pt} arm^{mss} acthTH) | ερχονται S² A C L Δ Θ f^{1.13} 28. 33. 157. 180. 205. 565. 579. 597. 700. 892. 1006. 1010. 1071. 1241. 1292. 1342. 1424. 1505. 2427 M, ueniunt d aur f l q vg sy^{p.h} sa^{mss} bo^{pt} arm^{mss} aeth^{pp} || εισερχονται D | εισερχεται e ff² i r¹.

233. ο οχλος TAI B / TOc D (S¹ A L^c Δ Θ^c 565. 892. 1241. 2427. 2542 pc sa^{mss} bo^{pt}; Aland, *Syn.*; [ο] entre claudàtors NA²⁷) | οχλος S* C L* W Θ* f^{1.13} 28. 33. 579. 700. 1071. 1424 M bo^{pt}.

234. (μη δυνασθαι) αυτους TAI | αυτον Θ || om. TOc D d [v.l. NR].

235. μηδε TAI B (A K L W Δ f¹³ 28. 33. 565. 892. 1071. 2427 pm) || μητε TOc D, nec d (S C E Γ Θ f¹ 69. 157. 579. 700. 1241. 1424. 2542 pm).

236. αρτον TAI (panem d) || αρτους D [v.l. NR].

232) El verb simple ερχεται, en sg., referit a Jesús constituïa la lliçó original de la recensió alexandrina; en canvi, el compost εισερχονται, en pl., referit a Jesús i els deixebles (entre els quals els Dotze) seria la lliçó primitiva del TOc, malgrat que tan sols es conservi en D05. De la contaminació entre l'un i l'altre text haurien sorgit les variants ερχονται, en pl., i εισερχεται, en sg.

233) La lliçó primitiva era, sens dubte, ο οχλος, amb art. anafòric a 3,7b, segons D05 (B03 llegia allí πληθος dues vegades), pel que fa a «la multitud» (cf. 3,9), i a 2,1, pel que fa a la «casa» (d'aquí el παλιν). Notem que en 2,2, Marc utilitzava el verb συναγω (συνηχθησαν πολλοι), emparentat amb συναγωγή, mentre que aquí emprava συνερχεται, menys tècnic.

234-236) El TAI ha d'explicitar «ells», car solament de Jesús havia dit que «arriba a casa», circumscriuint l'acció de «menjar pa» (en sg.) als deixebles en quant contradistints de «la multitud». El TOc, en canvi, no té cap necessitat d'explicitar el pronom, atès que acaba de dir que «entren a casa», en pl., Jesús i els seus deixebles. En comptes de la conj. μηδε del TAI, després d'una negació, «fins al punt que no podien ells *ni tan sols* menjar pa», el TOc llegeix μητε, en el sentit que «ni podien ni menjaven pans»²¹. Finalment, el pl. «pans» de D05, en absència del pronom αυτοις, és extensible a tots els qui es troben dins la «casa». La intenció de Jesús en entrar a la nova «casa», després d'instituir l'Israel messiànic, es veu frustrada per causa de la multitud que s'hi ha aplegat. «Menjar pa/pans» en sentit metafòric equival a «aprendre, assimilar, digerir» una ensenyança²². Segons el TAI, la «casa» no tindria suficient capacitat perquè tanta gent pogués assimilar l'ensenyament de Jesús, tant és així que ni tan sols els deixebles (αυτοις) poden fruit-ne; segons el TOc, en canvi, seria «la multitud» la que no estaria capacitada (ωστε μη δυνασθαι) i no podria, per tant, assimilar la seva ensenyança (μητε ατους φαγειν).

[b] 3,21: *Els seus parents (TAI) / els lletrats (TOc) vénen amb la intenció d'endur-se'n pres Jesús*

En el *segon moviment* [b] és on més es distancien el text alexandrí i l'occidental. Segons el primer, els parents de Jesús haurien vingut a arrestar-lo; segons el segon, serien els lletrats i els restants dirigents religiosos els qui haurien vingut per endur-se'l pres.

237. ακουσαντες οι παρ αυτου TAI B (S A C L Δ Θ f^{1.13} 28. 33. 157. 180. 205. 565. 579. 597. 700. 892. 1006. 1010. 1071. 1241. 1292. 1342. 1424. 1505. 2427 M aur l vg sy^{[p.h].bgr} sa bo arm aeth) | αλ. υπερ αυτου (1243 οι περι αυτου) l 211 || οτε ηκουσαν (ακουσαντες W) περι αυτου οι γραμματεις και οι λοιποι TOc D, *cum audissent de eo scribae et ceteri d* (W it).

238. εξεστη TAI (D^{s.m.}), aor. 2, intr. || εξεσταται αυτους TOc D*, *ex<s>entiat eos* d ([– αυτους Θ f¹³ 69. 565. 788 pc] it), pf. veu mitjana, tr. [v.l. NR].

237) En el TAI manca l'objecte del part. aor. ακουσαντες, «en sentir parlar» (lit.), havent-se de suplir el motiu («en sentir-ne parlar») que hauria mogut «els parents»²³ de Jesús a «sortir» immediatament²⁴ (s'entén «de Natzaet»), un motiu que havia de ser molt greu, car vénen amb la intenció d'arrestar-lo (sentit original del verb κρατω amb complement de persona: cf. 6,17 [Joan]; 12,12; 14,1.44.46.49.51 [Jesús]). «Els parents», pel que es desprèn del context precedent (no de l'immediat, v. 20), haurien

21. Cf. B.-D.-R., § 445, 2, n. 3: «so daß sie nicht vermochten und nicht aßen».

22. Vegeu S.-B. II 482-485. En l'AT, el «menjar» era la Torà; aquí, l'ensenyança de Jesús.

23. «οι παρ αυτου those coming from him can hardly be the meaning here, prob. those who were close to him, his family (a meaning known from later papyri [Graecitas] §122n. Lat. ed⁵)» (ZERWICK-GROSVENOR 109).

24. «La sucesión de aoristos: akoysantes... exêlthon, expresa inmediatez» (MATEOS-CAMACHO, Marcos I 327).

vist amenaçada llur posició amb l'elecció dels Dotze per part de Jesús i haurien sortit corrents per endur-se'l pres. Aquest breu relat, sense paral·lel en els altres sinòptics, és ofensiu contra els familiars de Jesús. D'altra banda, no es veu clar quin profit en podien treure fent-lo arrestar (*sic*). (Traduir-ho per «endur-se'l» no deixa de ser una manera benèvola d'esquivar el problema.) El TOc ho considera des d'una altra perspectiva. Els qui, en rebre notícies a propòsit de Jesús (περι αυτου) concernents la institució dels Dotze, com a resposta al conciliàbul ordit contra ell pels fariseus i els herodians (cf. 2,6), s'haurien sentit legítimats per intervenir «sortint» (εξηλθον + inf.: cf. 14,48) immediatament de llur feu, Jerusalem, per agafar-lo i endur-se'l pres, són els lletrats i els restants dirigents religiosos.

238) Segons el TAl, els familiars de Jesús justificarien llur procedir amb l'excusa que Jesús s'ha tornat boig (εξεστη). Segons el TOc, al contrari, els lletrats i els altres dirigents religiosos intentarien de legitimar llur ofensiva contra Jesús propalant que els havia exasperat del tot, fins a treure'ls de polleguera (εξεσταται αυτους, en sentit transitiu i en temps pf.)²⁵.

[c] 3,22: *Els lletrats acusen Jesús de connivència amb Satanàs*

En el *moviment central* [c], els lletrats llancen dues (altres dues, segons el text occidental)²⁶ difamacions contra Jesús.

239. Βεεζεβουλ TAl B (NA²⁵; Aland, *Syn.*) | Βεελζεβουλ TOc D, *Beelzebub* d (S A C I L W Θ f^{1,13} 33. 2427 M it vg^{mss} sy^h co; NA²⁷) | *Beelzebub* vg sy^{s,p}.

239) B03 presenta la lliçó singular Βεεζεβουλ tant en Mc com en Mt 12,24 i Lc 11,15 (en aquests dos darrers passatges, l'acompanya S01), lliçó que s'hauria d'adscriure en conseqüència a la recensió alexandrina.

[c'] 3,23-27: *Jesús respon en primer lloc a la darrera difamació*

En el *quart moviment* [c'], en contrast amb la manera d'actuar dels dirigents jueus que havien anat propalant entre la gent tota mena de difamacions (tres connota una totalitat) contra ell, Jesús els convoca a la seva presència (Marc utilitza el mateix terme tècnic que en el v. 13) i, servint-se de dues analogies, rebut (ελεγεν iteratiu, v. 23a) en primer lloc la darrera difamació. Consta de quatre sentències distribuïdes entre les dues

25. Vegeu Mayser II/1, pp. 152-153; B.-D.-R., § 97, n. 1.

26. En efecte, les tres difamacions que profereixen els lletrats –sempre segons el text occidental– estan encapçalades per l'impf. iteratiu ελεγον: ελεγον γαρ οτι εξεσταται αυτους [1] (v. 21b), ελεγον οτι «Βεελζεβουλ εχει» [2] (v. 22a) ...και οτι «Εν τω αρχοντι των δαιμονιων εκβαλλει τα δαιμονια» [3] (v. 22b) i, reprenent la central [2], οτι ελεγον πνευμα ακαθαρτον εχειν [2] (v. 30). Noteu que en el primer i el darrer dels tres incisos encapçalats per ελεγον el redactor al·ludeix en discurs *indirecte* a les difamacions proferides pels lletrats (ελεγον γαρ οτι // οτι ελεγον + inf.), mentre que en l'incís central refereix en discurs *directe* les dues difamacions capitals (ελεγον οτι... και οτι...).

analogies, [α] reialme i [β] casa, i les dues corresponents *aplicacions* al cas present, [α'] reialme i [β'] casa.

240. (V. 23) ελεγεν αυτοις TAI B (S A C *rell*) || ελ. ο κυριος Ιησους TOc D, *dicebat dominus Iesus* d (pc [ff² i]) || ειπεν αυτοις ο Ιησους Θ pc, per conflació [v.l. NR].

241. (Σαταναν) εκβαλλειν TAI B (S A C *rell*, *eicere* d), inf. pr. || εκβαλειν TOc D (f^{1.13} 157*), inf. aor. [v.l. NR].

242. (V. 25) ου δυνησεται TAI B (S C *al*), fut. || ου δυναται TOc D, *non potest* d (A W Θ *pl M*), pr. [v.l. NR]

243. (η οικια εκεινη) στηναι TAI B (L [K pc] 579. 892. 2427 pc; NA²⁵; Aland, Syn.), inf. aor. 3, intr. | σταθηναι S (A) C W Δ Θ (f^{1.13}) 28 (M); NA²⁷, inf. aor. pass., intr. || εσταναι TOc D, *stare* d, inf. pf.

244. (V. 26) ει TAI B (S A C *rell*) || εαν D (W) [v.l. NR].

245. (ο Σατανας) ανεστη εφ εαυτον και εμερισθη TAI B ([S¹] L 892*. 2427 pc; NA²⁷) | εφ εαυ. εμ. W sy^s | αν. εφ εαυ. εμ., και S* C^{*vid} Δ lat || σαταναν εκβαλλει, μεμερισται εφ εαυτον TOc D, *Satanan eicit, disperitur super se* d (it) | αν. εφ εαυ. κ. μεμερισται A C² Θ f^{1.13} 2. 28. 33. 157. 700. 1071. 1424 M, per conflació del TAI + TOc.

246. (ου δυναται) στηναι TAI B (S C L Θ 892. 2427 pc), inf. aor. 2, intr. | σταθηναι A Γ Δ f^{1.13} 2. 28. 33. 157. 565. 700. 1071. 1424 M, inf. aor. pass., intr. || σταθηναι η βασιλεια αυτου TOc D, *stare regnum eius* d (W pc it).

247. τελος εχει TAI | το τελος εχ. D [v.l. NR].

248. (V. 27) αλλ ου δυναται ουδεις TAI B (S C⁽²⁾ Δ 2427 pc) | αλλ ουδεις δυν. L f^{1.13} 28. 33. 579. 700. 892 pc sy^{hmg} || ουδεις (+ δε Θ pc d) δυναται TOc D, *nemo autem potest* d (A W Θ 118. 157. 565. 1424 M lat sy sa^{mss}).

249. εις την οικιαν του ισχυρου εισελθων τα σκευη αυτου διαρπασαι TAI B ([S] C L Δ Θ 33. [579]. 892. 1071. 2427 pc) || τα σκ. τ. ισχ. εισελθων εις τ. οικιαν (+ αυτου A f^{1.13} M) διαρπασαι TOc D, *uasa fortis ingressus in domum diripere* d (A [W] f^{1.13} M lat sy^h).

250. (τοτε την οικιαν αυτου) διαρπασει TAI (*diripiet* d), fut. || διαρπαζει D, pr. [v.l. NR].

240) El TAI no menciona en tota la perícope el nom de Jesús. El TOc, en canvi, no solament l'explicita, sinó que empra la sorprenent expressió «el Senyor Jesús», una expressió que reapareixerà en 5,13 D; pel que concerneix el títol de «el Senyor», fa referència a la «senyoria» que Jesús ha reivindicat enfront de les institucions jueves (2,28; cf. 11,3) i de la qual donarà mostra igualment enfront dels múltiples contravalors del paganisme (cf. 5,13 D: ευθεως κυριος Ιησους επεμψεν αυτους [τα δαιμονια] εις τους χοιρους).

241) D05 prefereix l'inf. aor. d'aspecte efectiu singular (acció individual)²⁷: «Com pot ser que Satanàs expulsí Satanàs?», donant a entendre que no pot en absolut. El TAI, en canvi, opta per l'inf. pr. d'aspecte duratiu continu (procés)²⁸: «Com pot ser que Satanàs estigui expulsant Satanàs?»

27. Vegeu MATEOS, *Aspecto verbal*, § 378,2.

28. MATEOS, *Aspecto verbal*, § 355.

242-243) El TOc construeix les dues analogies per igual (condició general en el present): εαν... μερισθη, ου δυναται...: και εαν... μερισθη, ου δυναται... El TAl, en canvi, diferencia entre la primera analogia relativa al «reialme» (condició general en el present): εαν... μερισθη, ου δυναται... i la segona referent a la «casa» (condició probable de futur): και εαν... μερισθη, ου δυνησεται...²⁹ Pel que fa al verb ιστημι, el TAl emprà novament l'inf. aor. passiu «tenir-se dempeus» (cf. v. 24); el TOc, en canvi, prefereix d'utilitzar en l'analogia que es troba en el centre l'inf. pf. «romandre dempeus», mentre que en la represa de la primera (v. 26) emprà de nou l'inf. aor. passiu «tenir-se dempeus», creant així una perfecta estructura concèntrica³⁰.

244-246) En l'aplicació de les dues analogies al cas concret de «Satanàs», el TAl emprà una condició real (ει... ανεστη... και εμερισθη, ου δυναται...), «si realment, com vosaltres dieu...», mentre que el TOc combina en la pròtesi εαν amb l'ind. pr. (εαν... εκβαλλει, ου δυναται...), una combinació no gaire freqüent³¹ destinada a deixar ben clar des de l'inici que, si bé en boca dels adversaris era considerat com a *real* el fet que «expulsa els dimonis» (cf. v. 22), Jesús no ho considera així (εαν). La condició real del TAl: «Si, doncs, en Satanàs s'ha alçat contra si mateix i s'ha dividit, no pot restar dempeus», posa l'accent en el punt de vista sostingut pels adversaris, a saber, que Satanàs, en la persona de Jesús, s'ha fet la guerra contra si mateix. En canvi, la condició mixta del TOc: «Si de cas, doncs, en Satanàs expulsa Satanàs, ha quedat dividit contra si mateix, no pot tenir-se dempeus el seu reialme», reflecteix el punt de vista de Jesús.

247) Mentre que el TAl es conforma amb la frase feta τέλος εχει, «té fi / ha fet fi», el TOc posa l'accent en «la fi» absoluta, το τέλος εχει, «té / li ha arribat la fi».

248) El TAl posa èmfasi en la darrera sentència d'aquest moviment on es reprèn la segona analogia (v. 25), servint-se d'una adversativa (αλλα) i d'una doble negació (ου δυναται ουδεις). El TOc, en canvi, ho aconsegueix mitjançant l'asíndeton (ουδεις δυναται). Alguns testimonis de tipus occidental afegeixen la partícula δε. Tanmateix, l'asíndeton és més categòric.

249) L'ordre dels mots del TAl és narrativament molt fluid: «Al contrari, no pot ningú, un cop hagi entrat a la casa del poderós, saquejar els seus béns», posant l'accent en la *impossibilitat* absoluta de saquejar-los. El TOc els ordena diversament servint-se d'un encapçalament asindètic molt taxatiu (ουδεις δυναται...): «Ningú no pot els béns del poderós, un cop hagi entrat a la casa, saquejar», amb l'accent posat en el fet que cap *persona* no és capaç de fer-ho.

250) El fut. del TAl és narrativament el més correcte. El pr. de D05 (d05 harmonitza amb el TAl) contrasta amb l'adv. τοτε, però dóna a entendre que ja és un fet (cf. το τέλος εχει, v. 26 D).

[b'] 3,28-29: La blasfèmia contra l'Esperit Sant és imperdonable

El *cinquè* moviment [b'] té un encapçalament molt solemne: «En veritat us dic...» Després de rebatre la tercera (segona, segons el TAl) difamació propalada pels lletrats

29. Vegeu ZERWICK, *Graecitas*, §§ 325 i 320 respectivament.

30. ου δυναται σταθηναι η βασιλεια εκεινη (v. 24b) // ου δυναται η οικια εκεινη εσταναι (v. 25b) // ου δυναται σταθηναι η βασιλεια αυτου (v. 26c).

31. Vegeu ZERWICK, *Graecitas*, § 331.

(«Amb el poder del príncep dels dimonis expulsa els dimonis!»), passa a respondre a la segona (primera, segons el TAI) difamació: «Té a dins Beezebul/Beelzebul» Amb un advertiment duríssim, Jesús posarà fi a la controvèrsia.

251. (V. 28) (και) αι βλασφημιαι TAI B (S A C L W Δ Θ f^{1.13} 33 al) || βλασφ. D (K M Γ Π al) [v.l. NR].

252. (V. 29) ος δ' αν TAI || ος αν δε τις D, *si quis autem* d [v.l. NR].

253. (βλασφημηση) εις το πνευμα το αγιον TAI (*in spiritum sanctum* d) || το πν. τ. αγ. D (W) [v.l. NR].

254. (αφεσιν) εις τον αιωνα TAI || om. TOc D d (W Θ f¹ 1. 28. 565. 700. 788. 1582*. 2542 pc it vg^{ms} [sy^s]; Cyp).

255. (ενοχος) εστιν TAI B (A C K W Γ Θ f^{1.13} 2. 28. 33. 124. 157. 565. 700. 1071. 1424. 2427 M b sa^{ms} bo; Cyp^{pt}), pr. || εσται TOc D, *erit* d (S L Δ 892. 1241 pc lat sa^{ms}; Cyp^{pt} Aug), fut.

256. αμαρτηματος TAI B (S L Δ Θ 28. 33. 565. 892*. 2427) || αμαρτιας TOc D, *delicti* d (C^{vid} W f¹³ [826^c] sa^{ms} bo^{pt}) || κρισεως A C² f¹ 157. 180. 205. 597. 700. 892^c. 1006. 1010. 1071. 1241. 1292. 1342. (1424). 1505 M f r¹ vg^{ms} sy^{p.h} bo^{pt} aeth l κολασεως 348. 1216. 1243 pc.

251) L'omissió de l'art. per part de D05 podria ser deguda a haplografia (KAIAI); en aquest cas, οσα αν concertaria tan sols *ad sensum* amb αι βλασφημιαι (d'aquí la v.l. οσας A C K I Γ f¹ 28. 33. 565. 700. 892. [1241]. 1424 pm; o l'omissió de οσα εαν βλασφημησουσιν per part de W it sa^{ms}) i παντα es referiria a τα αμαρτηματα και αι βλασφημιαι: «Tot se'ls perdonarà, als homes, les ofenses i, en particular, els insults que hagin pogut dir insultant.» És la llició del TAI (εαν = αν). Tanmateix, també podria tractar-se d'una hendíadis, τα αμαρτηματα και βλασφημιαι, amb un únic art.: es tractaria d'un incís explicatiu de παντα... οσα αν: «Tot se'ls perdonarà, als homes, les ofenses i insults, tot allò que hagin pogut dir insultant.»

252) El TAI empra el pronom relatiu determinat (individual), «però el qui...», si bé αν li confereix una certa indeterminació; el TOc, en canvi, utilitza el pronom relatiu indeterminat (general), «però qui, sigui el qui sigui...»

253) El TAI construeix el verb βλασφημεω amb εις + ac. (cf. Lc 12,10); el TOc, amb ac. tan sols, com en 15,29 (Lc 23,39).

254) El TAI és molt radical: «no té/tindrà (pr. per fut.)³² perdó mai més», mentre que el TOc es limita a dir que «no té perdó», sense més.

255-256) Ara és el TAI el que empra el pr., mentre que el TOc reté el fut. La diferència entre el resultat de l'acció, αμαρτημα³³, del TAI (cf. 3,28 i 4,12 D: τα αμαρτηματα) i l'acció verbal, αμαρτια, del TOc es deu a aquesta diferència de temps. Segons el TAI, «és culpable d'una ofensa eterna/permanent»; segons el TOc, en canvi, «serà culpable d'un pecat/delictes etern/permanent». κρισεως («judici») o κολασεως («càstig») intenten de millorar l'expressió inusual tant del TAI com del TOc.

32. ZERWICK-GROSVENOR 110: «ἔχει pr. for fut., esp. common in the case of ἔχω, perh. an Aram. [*Graecitas*] §278».

33. MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 334: «hamartêma... no denota el pecado en cuanto acción de un sujeto, sino en cuanto efecto en un término».

[a'] 3,30: *Postil·la del redactor*

El *darrer moviment* [a'] constitueix una postil·la del redactor. Marc clou la seqüència donant una explicació sobre l'advertència severíssima que Jesús acaba de llançar als dirigents religiosos jueus.

257. (V. 30) $\epsilon\chi\epsilon\iota$ TAl, pr. $\parallel \epsilon\chi\epsilon\iota\nu$ (+ $\alpha\upsilon\tau\omicron\nu$ [C] W d it) TOc D, *habere eum* d (C W it), inf. [v.l. NR].

257) En un incís parentètic, el TAl transcriu en discurs directe la difamació que anaven propalant: «És que (οτι causal) anaven dient: "Té a dins un esperit immund."» El TOc, en canvi, ho refereix en discurs indirecte: «És que anaven dient que tenia a dins un esperit immund.» En la postil·la, Marc reprèn la segona (primera, segons el TAl) difamació: «Té a dins Beezebul / Beelzebul.»

Resumint: el TAl transcriu en discurs directe les tres difamacions i la postil·la (vv. 21.22a.b.30); en canvi, el TOc transcriu les dues del centre (vv. 22a.b) en discurs directe i les dels extrems (vv. 21.30) en indirecte, conferint més relleu a les dues difamacions centrals.

Mc 3,20-30 [C]

B03

[a] 20 Arriba a casa, i es reuneix de nou la multitud, fins al punt que no podien ells ni tan sols menjar pa.

[b] 21 En sentir-ne parlar els seus parents, sortiren per agafar-lo, car anaven dient: «S'ha tornat boig!»

[c] 22 Els lletrats que havien baixat de Jerosòlima anaven dient: «Té a dins Beezebul!» I encara: «Amb el poder del príncep dels dimonis expulsa els dimonis!»

[c'] 23 Havent-los convocat, es posà a dir-los servint-se d'analogies: «Com pot ser que Satanàs estigui expulsant Satanàs? [α] 24 Si un reialme es divideix lluitant contra si mateix, no pot tenir-se dempeus aquest reialme. [β] 25 Si una casa es divideix lluitant contra si mateixa, no podrà aquesta casa tenir-se dempeus. [α'] 26 Si, doncs, en Satanàs s'ha alçat contra si mateix i s'ha divi-

D05

[a] 20 Entren a casa, i es reuneix de nou la multitud, talment que ni podien ni menjaven pans.

[b] 21 Quan reberen notícies a propòsit d'ell, els lletrats i els restants dirigents sortiren immediatament per agafar-lo, car anaven dient que els havia embogit completament.

[c] 22 Els lletrats, doncs, els qui havien baixat de Jerosòlima, anaven dient: «Té a dins Beelzebul!», i encara: «Amb el poder del príncep dels dimonis expulsa els dimonis!»

[c'] 23 Havent-los convocat, es posà a dir servint-se d'analogies el Senyor Jesús: «Com pot ser que Satanàs expulsi Satanàs? [α] 24 Si un reialme es divideix lluitant contra si mateix, no pot tenir-se dempeus aquest reialme. [β] 25 Si una casa es divideix lluitant contra si mateixa, no pot aquesta casa romandre dempeus. [α'] 26 Si de cas, doncs, en Satanàs expulsa Satanàs, ha

dit, no pot restar dempeus: ha fet fi. [β'] 27 Al contrari, no pot ningú, un cop hagi entrat a la casa del poderós, saquejar els seus béns, si primer no lliga el poderós; aleshores podrà saquejar la seva casa.»

[b'] 28 En veritat us dic: «Tot se'ls perdonarà als homes, les ofenses i, en particular, els insults que hagin pogut dir insultant; 29 però qui profereixi insults contra l'Esperit Sant no tindrà perdó mai més; és culpable d'una ofensa permanent.»

[a'] 30 (És que anaven dient: «Té a dins un esperit immund.»)

quedat dividit contra si mateix, no pot tenir-se dempeus el seu reialme: li ha arribat la fi. [β'] 27 Ningú no pot els béns del poderós, un cop hagi entrat a la casa, saquejar, si primer no lliga el poderós; aleshores ja pot saquejar la seva casa.»

[b'] 28 En veritat us dic: «Tot se'ls perdonarà als homes, les ofenses i insults, tot allò que hagin pogut dir insultant; 29 però qui, sigui el qui sigui, insulti l'Esperit Sant no té perdó; serà culpable d'un delicte permanent.»

[a'] 30 (És que anaven dient que tenia a dins un esperit immund.)

[D] Mc 3,31-35: *El veritable germà, germana i mare de Jesús*

La *quarta seqüència* [D] del tram ascendent comprèn la visita de la mare i dels seus germans i la presa de posició clara de Jesús a favor de la nova comunitat de germans. Consta de quatre moviments disposats en forma de quiasme: *a b // b' a'*. La mare de Jesús i els seus germans es presenten i, de fora estant, el fan cridar [a]; seguidament, els enviats ho comuniquen a Jesús que està acompanyat d'una / de la multitud [b]. Jesús pregunta llavors qui és realment la seva mare i germans [b']; són, referint-se als qui estan asseguts al seu voltant, els qui realitzen el disseny de Déu [a'].

[a] 3,31: *La seva mare i els seus germans, de fora estant, fan cridar Jesús*

En el *primer moviment* [a] es presenten a la «casa» on es troba Jesús la seva mare i els seus germans i, de fora estant, envien uns missatgers a cridar-lo.

258. Καὶ ἐρχονται TAI B (C L Δ f¹³ 28. 124. 700. 1071. 1241. [1346]. 1424. 2427. 2542 pc lat sy^{s.p.} sa^{mss} bo; Aland, *Syn.*) | Ερχονται οὖν. A K M Γ Π 2. 33. 157 M sy^h || Καὶ ἐρχεται TOC D, *Et uenit* (S G W Θ f¹ 565. 892 pc it vg^{mss}; NA²⁷).

259. (ἐξω) στήκοντες TAI B (C* G Δ 28, *stantes* d), part. pr. de στήκω, verb format a partir del pf. (intr.) de ἵστημι | στάντες S, part. aor. 3 de ἵστημι || εἰστώτες TOC D (A K M W Γ Θ Π f¹³ 2. 33. 157. 565. 1071. 1346. 1424 M), part. pf. fortíssim de ἵστημι | εἰστηκότες C² G (*ante* ἐξω L) f¹ 124. 700. (*ante* ἐξω 892). 2427. 2542 pc, part. pf. de στήκω.

260. καλουντες TAI B (S C W Θ f^{1.13} al) || φωνουντες TOC D, *uocantes* d (E G H K M Γ Π 2. 33. 157 M pm) || ζητουντες A [v.l. NR].

258) El TAI empra l'ind. pr. en pl.: «Arriben», referint-ho tant a «la seva mare» com a «els seus germans»; el TOC, l'empra en sg.: «Arriba», donant entenent que és «la seva mare» qui ha pres la iniciativa.

259) Segons el TAl, el fan cridar «de fora estant», mentre que, segons el TOc, ho fan «restant a fora», aspecte *intensiu* del pf. tractant-se d'un lexema estàtic³⁴. Les lliçons variants s'arrengleren al costat de l'un o l'altre text.

260) El verb *καλεω*, «li enviaren alguns perquè el *cridessin*» (TAI), té un sentit més tècnic (cf. 1,20; 2,17), equivalent a una citació, que no pas *φωνεω*, «li enviaren alguns perquè el *fessin venir*» (TOc) (cf. 9,35; 10,49; 15,35).

[b] 3,32: *Els enviats comuniquen a Jesús la intenció dels seus familiars*

En el *segon moviment* [b], mentre Jesús està ensenyant («assegut»), els enviats li comuniquen l'encàrrec dels familiars perquè surti a fora.

261. (εκαθητο) περι αυτον οχλος TAI (*circa eum turba* d) || προς τον οχλον D [*v.l.* NR].

262. (οι αδελφοι σου) και αι αδελφαι σου TOc D, *et sorores tuae* d (A Γ 180. 700. 1006. 1010. 1243 *pm* a b c f ff² q vg^{mss} sy^{hmg}; Aland, *Syn.*, i NA²⁷, entre claudàtors) || *om.* TAI B (S C K L W Δ Θ f^{1.13} 28. 33. 157. 205. 565. 597. 892. 1071. 1241. 1292. 1342. 1424. 1505. [2427]. 2542 *pm* aur e l r¹ vg sy co arm aeth).

261) La singular lliçó alexandrina, «estava asseguda al voltant d'ell (περι αυτον) una multitud» (indeterminada), es presentarà –sempre i només segons aquesta recensió– en altres tres ocasions (3,34: τους περι αυτον κυκλω καθημενους; 4,10: οι περι αυτον συν τοις δωδεκα i 9,14: ειδον [Jesús, Pere, Jaume i Joan] οχλον πολυν περι αυτους [els altres deixebles]), designant en totes quatre ocasions un grup contradistint dels Dotze³⁵. D05 ho considera altrament tant aquí, «estava assegut prop de (προς + ac.) la multitud» (determinada), com en les altres tres ocasions (3,34: τους κυκλω καθημενους; 4,10: οι μαθηται αυτου i 9,14: ειδεν [Jesús] οχλον πολυν προς αυτους [els deixebles]). L'art. anafòric davant «la multitud» fa referència, segons D05, a «la multitud» de la perícope precedent (v. 20, amb art. també, segons B D i altres)³⁶ i, aquesta, al seu torn, a la primera menció de «una nombrosa multitud» (πολυσ οχλος D, sense art.) de la primera perícopa d'aquesta Tercera Secció (v. 7b), la multitud que havia vingut cap a ell procedent de les quatre contrades de Palestina juntament amb la «gernació nombrosa» provinent de les tres regions frontereres³⁷.

262) El TOc conserva la lliçó llarga, acceptada entre claudàtors per NA²⁷ i GNT⁴, atès que no apareix en els par. de Mt 12,47 i Lc 8,20. Tanmateix, Metzger s'inclina per la lliçó curta del TAI, per considerar inversemblant que les germanes de Jesús es presentessin en públic en aquella situació³⁸. El punt de vista de Marc no és merament

34. Vegeu MATEOS, *Aspecto verbal*, § 152.

35. Vegeu J. MATEOS, *Los «Doce» y otros seguidores de Jesús en el Evangelio de Marcos*, Madrid, Cristiandad, 1982.

36. Vegeu *supra*, núm. 233.

37. Vegeu *supra*, núms. 204, 207.

38. «The shorter text should be adopted (...) it is extremely unlikely that Jesus' sisters would have joined in publicly seeking to check him in his ministry» (*Textual Commentary* 70, nota entre claudàtors).

històric, ans eminentment teològic, com apareix en el darrer verset: «aquest és germà meu / el meu germà, germana i mare».

[b'] 3,33: *Una pregunta que val per una resposta*

En el *tercer moviment* [b'], Jesús respon a la invitació dels seus familiars amb una pregunta de sorpresa sobre quina és la seva veritable família.

263. και αποκριθεις αυτοις λεγει TAI B (S [C] L Δ 892. 1071. 2427 *pc* vg aur bo) || και (- Θ 565 *pc*) απεκριθη αυτοις λεγων TOc D, *et respondit eis dicens* d (A K Γ Θ Π 565 *M f sa*) | απεκριθη αυτοις και λεγει *f*^{1.13} 1. 28. 69. 700. 788. 1346. 1582*. 2542 *pc*, per conflació del TAI + TOc | ος δε απεκριθη και ειπεν αυτοις W (33).

264. (η μητηρ μου) και οι αδελφοι TAI B (S C L W Γ Δ Θ *f*¹ 565. 892. 1241. 1424. 2427. 2542 *pm lat co*) || η αδ. TOc D, *aut fratres* d | η οι αδ. A E F K M Π *f*¹³ 2. 28. 33. 124. 157. 700 *pm* it sy^{s.h} bo^{ms}.

265. (αδελφοι) μου S A C L W Δ Θ *f*^{1.13} 33. 2427 *M*, *mei* d latt sy; NA²⁷, entre claudàtors || *om.* B D (NA²⁵; Aland, *Syn*).

263) L'un i l'altre text utilitzen la forma pass. del verb deponent αποκρινομαι³⁹, sia en part. aor. (TAI) sia en ind. aor. (TOc), seguida del verb λεγω en ind. pr. (TAI) o part. pr. (TOc). Marc confereix així gran solemnitat a la resposta que Jesús formularà tot seguit en forma de pregunta. La resposta és motivada per l'interès exclusivista mostrat pels seus familiars (εξω ζητουσιν σε), similar al que havien mostrat per ell Simó i els seus companys (παντες ζητουσιν σε) quan l'encalçaren (cf. 1,36-37). La interpretació d'aquest passatge depèn en bona part de la llició que hom hagi adoptat en 3,21: «els seus parents» (TAI) / «els lletrats i els restants dirigents» (TOc) que «sortiren per agafar-lo». Seguint la recensió alexandrina, si fa ben poc els seus parents el volien arrestar, les intencions de la seva família esperant-lo ostentósament a fora no poden haver canviat gaire. El text occidental no està condicionat per una primera aparició dels seus parents. Els familiars de Jesús, romanent a fora, el voldrien dissuadir del projecte que acaba d'encetar amb l'elecció dels Dotze, alhora que li farien avinent el gran interès que tenen per ell, fundat en els lligams de sang.

264-265) El TAI, conseqüent amb el fet de no esmentar «les germanes», no fa sinó reprendre la fórmula utilitzada pels enviats: «Qui és la meua mare i els meus germans?» Segons el TOc, en canvi, malgrat que li han cridat l'atenció sobre «la mare», «els germans» i «les germanes», Jesús respon de manera succinta: «Qui és la meua mare o germans?» L'únic art. adossat a «la mare» i el pr. sg. «és» confirmen que és «la mare» qui des d'un principi ha pres la iniciativa. El segon pronom μου, omès pels dos principals representants de l'un i l'altre text, no figurava certament en l'original. Tanmateix, l'art. οι davant αδελφοι del TAI fa ja la funció del pronom; en canvi, la manca d'art. davant αδελφοι i del pronom μου i la conj. disjuntiva del TOc els treu protagonisme.

39. Vegeu ZERWICK, *Graecitas*, § 229.

[a'] 3,34-35: *La véritable famille de Jesús*

En el *darrer moviment* [a'], Jesús dóna una resposta adient a la pretensió dels seus familiars.

266. (V. 34) τους περι αυτον κυκλω καθημενους TAI B (S C L Δ) | κυκλω τ. περι αυ. καθ. A G K M (Θ) Π 33 M | τ. κυκλω περι αυ. καθ. *f*^{1.(13)} 28. (700) || τ. κυκλω καθ. TOc D, *qui in circuitu eius sedebant* d [v.l. NR].

267. λεγει TAI (B (S A C L W Δ *f*¹ 33), pr. || ειπεν TOc D, *dixit* d (G Θ *f*¹³ 28. 565. 700), aor. [v.l. NR].

268. Ιδε TAI B (S C L W Θ 2. 157. 1071. 1424 M), imper. aor. 2 de οραω || Ιδου TOc D, *Ecce* d (A G K M Δ Π *f*^{1.13} 28. 33. 565. 700 *pm*), adverbial [v.l. NR].

269. (V. 35) ος αν TAI B ([W] 2427 b e bo^{pt}; NA²⁵; Aland, *Syn.*) || ος γαρ αν TOc D, *qui enim* d (S A C L Θ *f*^{1.13} 33 M lat sy sa bo^{pt}; NA²⁷, entre claudàtors).

270. τα θεληματα του θεου TAI B (2427) || το θελημα τ. θ. TOc D, *uoluntatem dei* d (S A C *rell*).

271. (ουτος) αδελφος μου TAI || μου αδ. TOc D, *meus frater* d (W 1424) [v.l. NR].

266) Conseqüent amb el que ha dit més amunt (v. 32), el TAI presenta novament la construcció singular περι + ac. de persona, afegint ara que formen una rotllana: «Havent passejat la mirada pels qui al voltant d'ell estaven asseguts a la rotllana.» També el TOc és conseqüent en ometre «al voltant d'ell» i precisa ara que Jesús està assegut en el centre de la rotllana: «Havent passejat la mirada pels qui estaven asseguts a la rotllana.» περι αυτον es presenta en els diversos manuscrits en totes les posicions possibles.

267) El TAI repeteix la mateixa construcció del v. anterior; el TOc opta aquí per l'aor.

268) El TAI mostra una certa preferència per l'imper. aor. 2 ιδε, «mira!» (2,24; 3,34; 11,21; 13,1.21b.c; 15,4.35; 16,6), mentre que D05 opta per l'exclamació adverbial ιδου, «heus aquí», en tres ocasions (3,34; 11,21; 13,21b), l'omet una vegada (15,35), llegeix ιδετε en una ocasió (16,6) i la reté tan sols en quatre ocasions (2,24; 13,1.21c; 15,4). En el cas present, el sg. «mira!» no fa gaire sentit.

269-270) El raríssim pl. τα θεληματα del TAI (cf. Ac 13,22, citació d'Is 44,28) sembla indicar que la sentència va més enllà del fet de ser una simple explicativa (TOc).

271) El TOc, en invertir l'ordre del TAI, emfatitza el pronom i el refereix als tres membres de l'incís final. La menció de «germana» en ambdós textos corrobora la seva presència en el v. 32, molt ben atestada pel TOc.

Mc 3,31-35 [D]

B03

[a] 31 Arriben la seva mare i els seus germans i, de fora estant, li enviaven alguns perquè el cridessin.

D05

[a] 31 Arriba la seva mare i els seus germans i, restant a fora, li enviaven alguns perquè el fessin venir.

[b] 32 Estava asseguda al voltant d'ell una multitud; van i li diuen: «Heus aquí que la teva mare i els teus germans t'estan cercant a fora.»

[b'] 33 Com a resposta els diu: «Qui és la meva mare i els meus germans?»

[a'] 34 Havent passejat la mirada pels qui al voltant d'ell estaven asseguts a la rotllana, els diu: «Mira la meva mare i els meus germans: 35 qui realitzi els designis de Déu, aquest és germà meu, germana i mare.»

[b] 32 Estava assegut prop de la multitud; van i li diuen: «Heus aquí que la teva mare, els teus germans i les teves germanes t'estan cercant a fora.»

[b'] 33 Els respongué dient: «Qui és la meva mare o germans?»

[a'] 34 Havent passejat la mirada pels qui estaven asseguts a la rotllana, digué: «Heus aquí la meva mare i els meus germans, 35 perquè qui realitzi el disseny de Déu, aquest és el meu germà, germana i mare.»

[E] Mc 4,1-35: *Ensenyança en paràboles i explicació als deixebles*

En la *cinquena seqüència* [E], Marc comença a mostrar els continguts de l'ensenyament de Jesús fent recurs al gènere parabòlic. Fins ara s'havia servit sobretot d'accions simbòliques (cf. 1,23-27.30-31.32-34.40-44; 2,3-12.14-17.23-28; 3,1-5) i d'algunes analogies (2,18-22; 3,23-29.32-35). La primera paràbola que proposa versa sobre quatre terrenys, tres d'estèrils i un de fructífer. Després d'explicar-la en privat als deixebles, en proposarà altres dues, les dues paràboles centrals del regne de Déu. Es tracta d'una de les seqüències més llargues i enreessades de l'Evangeli, ja que es passa sense solució de continuïtat de l'ensenyament proposada a la gent (en paràboles) a la impartida als deixebles (explicació) i novament a la gent (en paràboles). Consta d'onze moviments organitzats entorn d'un únic centre: *a b c d e // f \ e' d' c' b' a'*. La composició de lloc, vora el mar, i de l'auditori enceten la seqüència: Marc informa de manera succinta que Jesús ensenyava servint-se de moltes paràboles [a], transcriu a continuació amb tots els detalls la paràbola dels terrenys [b] i finalitza amb una breu exhortació a escoltar [c]. «En un lloc apartat», dins la mateixa barca, els deixebles pregunten a Jesús sobre el sentit de la paràbola [d] i Jesús els revela la raó de parlar en paràboles a la multitud [e]. L'explicació de la paràbola dels terrenys ocupa el centre de la seqüència [f]. Segueix l'analogia de la llàntia [e'] i un advertiment final als deixebles [d']. Jesús s'adreça de nou a la multitud iniciant-los amb la primera paràbola del regne, la de la llavor autosuficient [c'] i continuant amb la paràbola del gra de mostassa [b']. Marc finalitza la seqüència amb un colofó redaccional [a'].

[a] 4,1-2: *Nou ensenyament a base de paràboles vora el mar*

En el *primer moviment* [a], Marc fa referència a l'ensenyament que Jesús impartí de nou vora el mar (cf. 2,13). Conté la omposició de lloc i els personatges que intervindran en l'escena: «el mar», la congregació de «una multitud nombrosíssima» (TAI) / «el poble nombrós» (TOc) i la presència de «una/la barca» des d'on Jesús, assegut, imparteix l'ensenyament.

272. (V. 1) Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν TAI || Καὶ ἤρξ. παλ. διδ. TOc D, *Et coepit iterum docere* d (W 565 pc it) [v.l. NR].

273. παρα την θαλασσαν TAI || προς τ. θαλ. TOc D, *ad mare* d (W) [v.l. NR].

274. και συναγεται TAI B (S C L Δ f¹³ 28. 700), pr. | κ. συνερχεται f¹ || κ. συνηχθη TOc D, *et congregata est* d (K M W Θ Π 2. 33. 118. 157. 1071. 1424 *pm* M lat), aor. | κ. συνηχθησαν A 565 *pc* [v.l. NR].

275. οχλος πλειστος TAI B (S C L W Δ) | οχλος πολυς A K M Θ Π f^{1.13} 2. 28. 33. 157. 565. 700. 1071. 1424 M, *turba multa* d || ο λαος πολυς D [v.l. NR].

276. εις πλοιον εμβαντα TAI B* (S C L Θ 33. 565. 892. 1241. 1424. 2427 *pc*) | εμβ. εις πλ. K f¹ 2542 *al* || εις το πλ. εμβ. TOc D, *in nauī ascendens* d (B² U W Δ *pc*) | εμβ. εις το πλ. A (f¹³) 2. 28. 700. 1071 M sy^h.

277. (καθησθαι) εν τη θαλασση TAI | εν τ. θαλ. εν τω αιγιαλω bo || περαν της θαλασσης TOc D, *circa mare* d || παρα τον αιγιαλον W b e [v.l. NR].

278. προς την θαλασσαν TAI | παρα τ. θαλ. f¹ || περαν της θαλασσης TOc D, *circa mare* d || εν τω αιγιαλω W it.

279. επι της γης TAI || om. TOc D d (W it sy^s sa) [v.l. NR].

280. ησαν TAI B (S C L Λ 33. 892. 1241. 2427 *pc*, *erant* d), impf., 3a. pl. || ην TOc D (A W Θ f^{1.13} 28. 157 M lat), impf., 3a. sg.

281. (V. 2a) εν παραβολαις πολλα TAI || εν παρ. πολλαις TOc D, *in parabolis multis* d [v.l. NR].

272-273) El TAI insisteix en l'*escenari* on Jesús ensenyava: «*De nou començà a ensenyar a la vora del mar*», formant una espècie de quiasme amb 2,13: παρα την θαλασσαν... εδιδασκεν (impf. incoatiu) // παλιν ηρξατο διδασκειν παρα την θαλασσαν. En canvi, el TOc refereix l'adverbi al verb *ensenyar*: «Començà *de nou a ensenyar* de cara al mar.» D'altra banda, el TAI utilitza novament la prep. παρα + ac. en sentit *locatiu* amb un verb sense moviment⁴⁰; el TOc prefereix, en canvi, la prep. προς + ac., amb un matís de *direccionalitat*⁴¹.

274-275) El verb «es va congregant» (TAI) / «es congregà» (TOc) té, com sempre, connotacions amb «sinagoga»⁴², aspecte que el text occidental subratlla al màxim amb la singular lliçó «el poble nombrós»⁴³, un terme tècnic que inexorablement (quan porta art.) connota «el poble d'Israel»; en el nostre cas, l'Israel messiànic que Jesús ha configurat amb l'elecció dels Dotze (inclou «la multitud» de 3,7b D.9.20.32 D i «els deixebles» de 3,9, representats pels Dotze). El TAI, en canvi, introdueix «una multitud nombrosíssima», sense cap relació (manca l'art. anafòric) amb «la multitud nombrosa» que ha presentat anteriorment (cf. 3,20: núm 233).

276) La manca d'art., segons el TAI, no permet de relacionar aquesta «barca» amb la «barqueta» de 3,9. El TOc, en canvi, les relaciona estretament fins a identificar-les.

40. ROBERTSON 615.

41. ROBERTSON 624.

42. Vegeu la primera aparició en 2,2 (*Les variants... de l'Evangeli de Marc* (IV), núm. 114).

43. ΟΛΑΟC D podria considerar-se com una corrupció de ΟΧΛΟC B *rell.* De fet, en la pàg. llatina *turba* tradueix οχλος. No s'ha d'oblidar, però, que hi ha una tendència ben marcada en d05 a harmonitzar amb el TAI. En la continuació πας ο οχλος semblaria avalar-ho. Tot amb tot, la variant πολυς, atestada també per A Θ M (οχλος πολυς, per conflació TAI / TOc), reforça la sorprenent lliçó de D05.

277) La difícil expressió «dintre el mar» del TAl s'ha de referir a la barca, malgrat que estigui acoblada al verb «s'assegué»⁴⁴. El TOc llegeix «a l'altre costat del mar», una expressió que predicarà tot seguit de «tota la multitud», «situada a aquest costat del mar». En alguns còdexs s'observen intents de millorar l'un i l'altre text.

278-280) El TAl descriu en detall que «tots els qui componien la multitud estaven situats (ἦσαν, pl., força a descompondre πᾶς ο ὄχλος) de cara al *mar* damunt la *terra* ferma», mentre que el TOc insisteix en la ubicació περὶ τῆς θαλάσσης: «tota la multitud estava situada a aquest costat del mar», cara a cara amb Jesús, assegut a l'altre costat de la llengua de mar que els separava (cf. v. 1c). W it llegeixen respectivament en el v. 1c i aquí παρὰ τὸν αἰγιαλὸν... ἐν τῷ αἰγιαλῷ, en comptes de περὶ τῆς θαλάσσης... περὶ τῆς θαλάσσης (TOc) i de ἐν τῇ θαλάσσῃ... πρὸς τὴν θαλάσσαν ἐπὶ τῆς γῆς (TAl). El TAl i el TOc coincideixen en posar «el mar» per entremig, insistint en la *separació* i en les connotacions d'èxode que té «el mar»; el TOc, a més, amb la repetició de περὶ + gen., insinua ja el *leitmotiv* de les tres primeres seqüències del tram descendent de la macroseqüència: ἀνά εἰς τὸ περὶ [F'] (4,35), ἀρριβὰ εἰς τὸ περὶ [E'] (5,1) i ῥετὸρν διαπερῶσαντος... εἰς τὸ περὶ [D'] (5,21), la primera vegada que Jesús creuarà «el mar» cap al paganisme.

281) L'expressió del TAl, «i ell els ensenyava *moltes coses* servint-se de paràboles», fa referència al gènere parabòlic utilitzat per Jesús. En canvi, segons el TOc, «els ensenyava servint-se de *moltes* paràboles» dóna a entendre que, a més de la paràbola dels terrenys, en seguiran moltes altres.

[b] 4,2b-8: *Paràbola dels terrenys*

El segon moviment [b] s'inicia amb la locució καὶ ἐλεγεν αὐτοῖς, una locució que s'anirà repetint fins a la sacietat en l'encapçalament d'altres set moviments (vv. 9.11.13.21.24.26.30, en pr. o impf., amb el pronom o sense). Conté la primera paràbola pròpiament dita (en 3,23 es tractava més aviat d'analogies) pronunciada per Jesús. A l'interior d'aquest llarguíssim moviment es poden distingir quatre sentències [α β γ δ] que seran represes en el moviment central [f] quan s'explicarà el sentit de la paràbola en altres quatre sentències [α' β' γ' δ'].

282. (V. 3) (ο σπειρῶν) σπειροῖ TAl B (S* W 33^{vid}. 2427, *seminare* d) | του σπ. S¹ A C (F) L Δ Θ f^{1.13} 2. 28. 69. 124. (157). 565. 700. 788. (1071). 1346. (1424) M || om. TOc D (sa^{ms} bo^{pl}).

282) En l'encapçalament el TOc diu simplement: «Heus ací que sortí el sembrador.» El TAl, en canvi, insisteix en la finalitat (explicitada per molts testimonis) que s'havia proposat el sembrador, en sortir: «Heus ací que sortí el sembrador a sembrar», donant peu al títol inexacte de «paràbola del sembrador», quan el protagonista no és el qui sembla (ο σπειρῶν) sinó els diversos terrenys sobre els quals caurà la sementa. La pàgina llatina (d05), sota la influència del TAl, llegeix *Ecce exiit seminator seminare*.

44. «ἐν τῇ θαλάσσῃ ref. the whole phrase εἰς πλοῖον...» (ZERWICK-GROSVENOR 110).

[α] 4,4: *Al marge del camí*

283. και εγενετο εν τω σπειρειν TAI || και εν τω σπειραι TOC D [*et dum seminat d*] ([F W] lat sy^{s-p} sa) | και W.

284. ηλθεν τα πετεινα και κατεφαγεν αυτο TAI || ηλθαν τ. πετ. του ουρανου κ. κατεφαγαν αυτο TOC D, *uenerunt uolucres caeli et comederunt illud d* ([G M 2e] it) [v.l. NR].

283. En estil descriptiu, el TAI continua donant importància al sembrador: «*Succéi que*, mentre *estava* sembrant...», connotant un procés (inf. pr.) en el si del qual incidiran una sèrie d'accions puntuals (4x επεσεν aor.). El TOC, en canvi, utilitza l'inf. aor. en sentit complexiu: «En sembrar...» El còdex W encara és més concís, eliminant qualsevol referència a l'acció de sembrar, mentre que d05 harmonitza, en part, amb el TAI.

284) El TAI utilitza la tercera persona sg. amb un subjecte pl. neut.: «vingué l'ocellam i ho devorà». El TOC individualitza: «vingueren els ocells del cel i ho devoraren».

[β] 4,5-6: *En el pedregar*

285. (V. 5) και αλλο επεσεν TAI (*et aliud caecidit d*) || κ. αλλα επεσαν TOC D ([W f¹³ 33. 565]) [v.l. NR].

286. επι το πετρωδες TAI B (S² C L M Δ f¹³ 2. 28. 124. 157. 700. 1071), sg. || επι τα πετρωδη TOC D, *super loca petrosa d* (S* W Θ f¹ 33. 565. 1424 *al* lat), pl. [v.l. NR].

287. και οπου TAI B (1071. 2427) | οπου S A C *rell*; Aland, *Syn.*; NA²⁷ || και οτι TOC D, *et quoniam d* (W it).

288. (και ευθυς) εξανετειλεν TAI (D^{s.m.}, *ex[h]ortum est d*), aor. de εξ-ανα-τελλω, en sentit intr. | (ευθεως) ανετειλεν W | (κ. ευθεως) εξεβλαστησεν f^{1.13} 1. 28. 69. 118. 700. 1582*.2542 *pc* || (κ. ευθυς) εξανεότειλεν D*, aor. de εξ-ανα-στελλω, en sentit tr. [v.l. de D05 NR].

289. (δια το μη εχειν) βαθος της γης TAI B (Θ) | βαθ. γης S A C *rell*, *altitudinem terrae d*; Aland, *Syn.*; NA²⁷ || βαθ. την γην D [v.l. NR].

290. (V. 6) εκαυματισθη (-θησαν B a)... εξηρανθη TAI B (S A C *rell*, *exestuauit... exaruit d*) || εκαυματισθησαν... εξηρανθησαν TOC D (e sa).

285-286) Segons el TAI, els membres correlatius de ο μιν (v. 4), seran και αλλο... και αλλο... και αλλα (vv. 5.7.8); segons el TOC, en canvi, και αλλα... και αλλο... και αλλο, és a dir, que el pl. es presenta en la segona sentència, en comptes de figurar en la quarta. En conseqüència, el TAI emprarà sempre el sg. en aquesta segona sentència: «Un altre (grapat) va caure en el terreny pedregós»; el TOC, el pl.: «Altres grapats van caure en els terrenys pedregosos.»

287-288) El TAI empra l'adv. «on» en sentit relatiu a manera d'una ulterior precisió, «i on (la llavor) no tenia gaire terra» (B03) (o bé connotant qualitat, «una mena de terreny on...»)⁴⁵, a fi d'explicar el fet que «de seguida en va sortir (εξανετειλεν)». El

45. ZERWICK-GROSVENOR 111.

TOc, en canvi, utilitza una proposició causal seguida de dues oracions principals correlacionades per καὶ... καὶ: «com que el pedregar no tenia gaire terra, no solament de seguida els va fer treure arrels (ἐξάνεστειλεν)..., sinó que...». La var. de D* representaria la *Vorlage* del TOc; de la posterior assimilació amb el TAl n'hi ha constància en el mateix còdex Beza (D^{s.m.} d). El subjecte del verb ἐξάνεστειλεν (sg.) seria «el pedregar».

289-290) El subjecte de l'entera sentència seria, segons el TAl, «la llavor», que estaria implícita en el neut. sg. ἄλλο, «un grapat (de llavors)»: «...i de seguida en va sortir (ἐξ-άνετειλεν), pel fet de no tenir profunditat de terra; però, quan va sortir (άνετειλεν) el sol, es va abusar i, pel fet de no tenir arrels, s'assecà». B03 reté l'art. davant της γης i llegeix incongruentment ἐκαυματισθησαν, per influència del TOc. El TOc, per la seva banda, considera com a subjecte de la primera part de la sentència «el pedregar» i com a subjecte de la segona el neut. pl. ἄλλα, «uns grapats (de llavors)»: «no solament de seguida (el pedregar) els va fer treure arrels, pel fet de no tenir profunditat la terra, sinó que, quan sortí el sol, s'abusaren i, pel fet de no tenir arrels, s'assecaren». L'ús consistent del neut. pl. (καὶ ἄλλα ἐπεσαν... ἐκαυματισθησαν... ἐξηρανθησαν) per part del còdex Beza, unit al fet que aquest segon terreny ha estat particularment desenvolupat, voldria indicar que és l'indret on més llavors han caigut.

[γ] 4,7: *Entre els esbarzers*

291. εἰς τὰς ἀκανθὰς TAl B (S* A L *rell*) || ἐπὶ τὰς ἀκ. TOc D, *in spinas* d (C W Θ 28. 33. 565. 1424) [*v.l.* NR].

291) El TAl vol indicar que la llavor «caigué entre els esbarzers»⁴⁶, mentre que el TOc es limita a dir que «caigué sobre els esbarzers», exactament com havia dit suara a propòsit del pedregam («sobre els terrenys pedregosos»), implicant la idea de restar-hi⁴⁷. Tanmateix, en l'explicació de la paràbola (v. 18) l'un i l'altre text coincidiran a dir: οἱ εἰς τὰς ἀκανθὰς σπειρομενοὶ B D, *qui in spinis* (dat.) *seminantur* d vg.

[δ] 4,8: *A la terra bona*

292. καὶ ἄλλα ἐπεσεν TAl B (S*² C L [W] Θ 28. 33. 892. 2427 *pc e*) || καὶ ἄλλο ἐπ. TOc D, *et aliud cecidit* d (S¹ A Δ Π Σ Φ *f*^{1.13} 22. 157. 543. 565. 700. 1071 *M* lat sy^b).

293. ἀναβαινοντα καὶ ἀυξανόμενα TAl B (S *pc sa* [565 *h.t.*] 1071 *al sa*), neut. pl. | ἀναβ. κ. ἀυξανοντα C K M Θ *f*^{1.13} 28. 33. 157. 180. 205. 597. 700. 1006. 1010. 1241. 1243. 1292. 1342. 1424. 1505. 2427 *M* || ἀναβ. κ. ἀυξανόμενον TOc D, *ascendentem et crescentem* d (A L W Δ 892 *pc bo*), masc. sg.

294. καὶ ἐφερεν TAl B (A K L M Δ *f*^{1.13} 2. 28. 157. 1071. 1424 *M*) | κ. ἐφερον S C || καὶ φερεὶ TOc D, *et adferet* d (W Θ 124. 565. 700) || *om.* sy^p *sa* [*v.l.* NR].

46. ROBERTSON 593.

47. ROBERTSON 600.

295. *ter* ἐν TAI (*f*¹ 33^{vid}. 157. 180. 205. 565. 597. 828. 892. 1006. 1010. 1241. 1243. 1292. 1342. 1424. 1505 *M sy*^h) | εἰς... ἐν... ἐν B² (B* *sine accent.*); Aland, *Syn.* | εἰς... ἐν... ἐν L | *ter* ἐν TOC (*f*¹³ *pc d lat sy*^p *sa bo arm*; NA²⁷ [A C² D Θ Σ *sine accent.*]) | *ter* εἰς S C^{*vid} Δ 28. 700. (2427) *pc* | *ter* το ἐν W.

292) La preferència del TAI pel neut. pl. com a subjecte d'un verb en sg. reflectiria les tres situacions que es van donant en la terra bona. El TOC, en canvi, utilitza aquí el sg., quan en la segona sentència havia emprat precisament el pl.

293) Els dos part. pr., en neut. pl., del TAI concorden amb ἀλλὰ. En canvi, els dos part. pr., en masc. sg., del TOC concorden amb καρπὸν (*fructum*)

294) El TAI opta per un impf. duratiu; el TOC, per un pr. actualitzador.

295) Pel que es desprèn de les constants en les diverses variants i de la comparació amb les variants del v. 20 (*infra*), tant el TAI com el TOC empraven tres vegades ἐν (sense accents: llegeixi's ἐν / ἔν), un aramaisme equivalent al signe de multiplicació⁴⁸. Tanmateix, mentre que el TAI ho pren en sentit *distributiu*⁴⁹, pel fet d'emprar els pls. ἀλλὰ... ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα (núms. 292-293), el TOC ho entén en sentit *progressiu*, pel fet d'utilitzar el sg. ἄλλο ἐπεσεν i de referir, en sg., ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενον a καρπὸν (núms. 292-293).

[c] 4,9: Breu exhortació

El *tercer moviment* [c] conté una breu exhortació destinada a reforçar l'«escolteu» amb què s'inicià la paràbola; en el text occidental s'insinua, a més, la temàtica que donarà peu als tres moviments centrals, on s'explicarà el seu contingut.

296. (ἀκουετω) καὶ οὖ συνίων συνιετω TOC D, *et intellegens intellegat d* (it *vg*^{ms} *sy*^{hmg}) || *om.* TAI.

296) A l'exhortació comuna a ambdós textos: «Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti!», el TOC n'acoba una segona: «i qui sigui capaç de comprendre, que compregui!» (cf. 7,14). Segons això, el TOC referiria l'«escoltar» a l'audició de la paràbola reclamant de nou l'atenció dels oients; en canvi, en reclamar «comprensió» anticiparia ja el contingut de la nova seqüència.

[d] 4,10: Pregunta dels deixebles sobre el sentit de la paràbola

En el *quart moviment* [d], sense que hi hagi hagut canvi d'escenari —«Quan s'assolà en un lloc apartat»—, «els del seu cercle ensems amb els Dotze» (TAI) o «els seus deixebles» (TOC) pregunten a Jesús sobre el significat de la paràbola. Aquest «lloc apar-

48. ZERWICK, *Graecitas*, § 158: «Legatur cum A D W Q ἐν... ἐν... ἐν et intellegatur ἔν... ἔν... ἔν (item v. 20) et quidem ita ut ἔν sit signum multiplicationis (Aramaismus: WELLHAUSEN) et ἔν ἑκατόν = ἑκατονταπλασίονα = centuplum»; B.-D.-R., § 207,4 i n. 6; 248,3 i n. 4. MOULTON I 103 (ROBERTSON 589) ho entén en el sentit de «amounting to», com en Ac 7,14.

49. Vegeu ZERWICK-GROSVENOR 111.

tat» s'ha de situar figuradament dins «la barca» (cf. 4,1), dins la mateixa barca des de la qual Jesús continuarà enesenyant a la multitud amb dues noves paràboles (cf. 4,26-32) i amb la qual se l'enduran els deixebles al terme de l'ensenyança en paràboles (cf. 4,36a), bandejant «les altres barques» (4,36b).

297. ηρωτων TAl B (A L Δ 33. 1071), impf. de ερωτω | ηρωτων S C 579 | ηρωτησαν K M Π f¹ 2. 157 M, aor. || επηρωτων TOc D, *interrogauerunt* d, impf. de επερωτω | επηρωτησαν W f¹³ 28. 700. 1346, aor. [v.l. NR].

298. οι περι αυτον συν τοις δωδεκα TAl || οι μαθηται αυτου TOc D, *discipuli eius* (W Θ f¹³ 28. 565. 2542 it sy^s; [Or^{lat}]).

299. τας παραβολας TAl B (S C L Δ 892. 2427 pc vgst sy^{s,c} co) | την -λην A f¹ 700 M vg^{cl} sy^h bo^{ms} | την -λην εκεινην sy^p || Τις η παραβολη αυτη; TOc D, *quae esset parabola ista* d (W Θ f¹³ 28. 565. 2542 it; Or^{lat}).

297) La forma verbal simple de ερωτω (TAl), «preguntar», no és gaire corrent (3x TAl / 5x TOc); la composta, επερωτω (TOc), on επι té sentit directiu⁵⁰, «preguntar en concret / interrogar», és molt freqüent en Marc (25x TAl / 24x D05), molt més que en els altres evangelistes (Mt 8x TAl / 9x D05; Jn 2x TAl / 5x D05; Lc 17x TAl / 20x D05 + Ac 2x TAl / 6x D05). L'impf. successiu a l'aor. connota en ambdós casos el moment precís en què hom posa la qüestió a Jesús. Segons el TAl, tractant-se d'un subjecte pl. per partida doble i d'un objecte també pl. (τας παραβολας), la pregunta comporta iteració. Segons el TOc, en canvi, es tracta d'una pregunta concreta, com es veurà a continuació.

298) Més amunt hem observat que la singular construcció οι περι αυτον tan sols es presentava en la recensió alexandrina (cf. 3,32: núm. 261 i 3,34: núm. 266). En el present passatge es contradistingeixen clarament de «els Dotze», d'on es dedueix que, segons aquesta recensió, l'auditori a qui Jesús ensenya i instrueix en un lloc apartat, dins la barca, estaria compost per dos grups, «els del seu cercle» més íntim i «els Dotze». Per contra, si ens atenim al text occidental (molt ben atestat en el present passatge), hi ha un sol grup dins la barca, a qui Jesús instrueix, «els seus deixebles», com de fet es remarcarà al final de la perícope (v. 34). Si, a més, tenim en compte que el text occidental retenia el nom de «Jaume, fill d'Alfeu», per al recaptador de tributs (cf. 2,14a: núm 142), i que «Jaume, fill d'Alfeu», figurava en la llista dels Dotze (cf. 3,18: núm 230), la conclusió és òbvia: Jesús hauria integrat dins el cercle dels Dotze –segons la versió de Marc que conserva el còdex Beza– tant els israelites com els no-israelites, marginats per la institució teocràtica, és a dir, hauria configurat la multitud vinguda de les set regions dins un únic cercle sense fronteres.

299) La pregunta adreçada a Jesús versava, segons el TAl, sobre el significat de «les paràboles» (en pl.), servint-se d'una construcció no gaire airosa⁵¹. En l'encapçalament

50. MOULTON-HOWARD II 312: «the preposition may be described as *directive*, indicating the concentration of the verb's action upon some object : in these cases the simplex will be general and the compositum special in its force, the one may be abstract and the other concrete».

51. ZERWICK-GROSVENOR 111 fan recurs a un hebraisme: «τὰς παραβολὰς signifying *the meaning/explanation of the parables*, since Hebr. w[ithout] a word corresponding to "meaning"; pl. explained by the fact that Mk does not put the question in its chronological place (in v.36 Jesus is still in the boat where he was in v.1)».

de la paràbola dels terrenys ja havia deixat dit que «els ensenyava moltes coses servint-se de paràboles» (v. 2a: núm. 281). Les successives correccions són un clar exponent de la dificultat d'aquesta construcció. En canvi, segons el TOc, els deixebles preguntarien en concret sobre el significat de la paràbola dels terrenys: «Quin sentit té aquesta paràbola?»

[e] 4,11-12: *El secret del regne de Déu reservat als de dins*

En el *cinquè moviment* [e], Jesús aclareix per què el secret del regne de Déu no es pot revelar als de fora.

300. (V. 11) και ελεγεν TAI || κ. λεγει TOc D, *et ait* d [v.l. NR].

301. Υμιν το μυστηριον δεδοται TAI B (S C* pc) | Υμ. δεδοται το μυστ. A K W Π pc || Υμ. δεδοται γινωαι το μυστηριον TOc D, *Uobis datum est cognoscere mysterium* d (C² M Δ Θ f¹³ 2. [28]. 33. 157. 565. 579. 700. 1071. 1346 M lat sy^p) | Υμ. δεδοται γινωαι τα μυστηρια G f¹ al [v.l. NR].

302. τοις εξωθεν TAI B (Σ 1424. 2427 pc) || τ. εξω TOc D, *qui foris sunt* d (S A C rell; Aland, Syn.; NA²⁷).

303. (εν παραβολαις) τα παντα TAI B (A C L Δ f^{1.13} 2. 33. 157. 579. 700. 1071. 2427 M bo) || παντα TOc D (S K W Θ Π 28. [124]. 565. 1424. 2542 al).

304. (παντα) γινεται TAI B (S A C L W Δ f^{1.13} rell) || λεγεται TOc D, *dicitur* d (Θ 28. 124. 565. 1424. 2542 pc it vg^{ms} [sa]).

305. (V. 12) και αφεθη αυτοις TAI B (S C L W Δ Θ f¹³ 28. 33. 124. 700 M) | κ. αφεθησεται αυτοις A K Π 565 || κ. αφεθησομαι (αφησω D^B it) αυτοις TOc D*, *et demittam eis* d.

306. (αυτοις) τα αμαρτηματα TOc D, *peccata* d (A Θ f¹³ 33 M lat sy) || om. TAI B (S C L W f¹ 1. 28*. 118. 892*. 1582*. 2427. 2542 pc b co).

300) El TAI empra l'impf.; en el v. 13, en canvi, ho posarà en pr. L'impf. s'utilitza per a introduir una argumentació⁵². El TOc ho posa totes dues vegades en pr. El pr. actualitza tant la comprovació que el coneixement del secret del regne és exclusiu dels deixebles com la sorpresa de Jesús que no hagin comprès el sentit de la paràbola preliminar.

301) L'accent recau, segons el TAI, en *el secret*: «A vosaltres us ha estat *confiat* el secret del regne de Déu», en el sentit que ja estan al corrent de quelcom que els de fora no coneixen. El TOc el fa recaure en *l'acció verbal*: «A vosaltres us ha estat *donat* a *conèixer* el secret del regne de Déu», sense que això impliqui que l'hagin copsat.

302) La singular llició del TAI, «als de fora» (τοις εξωθεν), no invita a relacionar-los directament amb la mare i els germans de Jesús, al contrari del TOc, «als qui són a fora» (τοις εξω), on es troben precisament els components d'aquest grup (cf. 3,31: núm. 259: εξω στηκοντες TAI, pr. / εξω εστωτες TOc, pf.).

303-304) L'expressió del TAI, «tot això els arriba en paràboles», ve a dir que «el secret» del regne (l'art. τα παντα és anafòric a το μυστηριον) només se'ls comunica

52. Vegeu MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 367.

en forma de paràboles. El TOc no fa una referència directa a «el secret» sinó a la predicació que Jesús els adreça: «tot se'ls diu en paràboles».

305-306) El subj. aor. ἀφεθη αυτοις del TAl continua depenent de μηποτε; no així el fut. ἀφεθησονται αυτοις τα αμαρτηματα del TOc que concorda amb el fut. de la citació d'Is 6,10 LXX (και ιασομαι αυτοις).

[f] 4,13-20: *Explicació de la paràbola dels terrenys*

En el *centre de la seqüència* [f], Jesús explica –seguint la pauta de l'exposició parabòlica– el significat dels tres terrenys estèrils i del terreny productiu. Consta igualment de quatre sentències [α' β' γ' δ'], a més de l'encapçalament (vv. 13-14, sense variants significatives).

[α'] 4,15: *Els qui reben la sembra al marge del camí*

307. οπου σπειρεται TAl || οις σπ. TOc D, *quibus seminatur* d (ff² sy^p) [v.l. NR].

308. ευθυσ (ερχεται) TAl B (S C L W Δ al) || ευθεως TOc D, *statim* d (A G K Θ f¹³ 2. 124. 157. 565. 700. 1424 M) [v.l. NR].

309. και αιρει TAl B (A G K L W Θ Π f^{1.13} 28. 33. 565. 700. 1071 pm M), pr. de αιρω | κ. αρπαζει S C Δ || κ. αφαιρει TOc D, *et auferet* d (it), pr. de αφαιρω [v.l. NR].

310. (τον εσπαρμενον) εις αυτους TAl B (W f^{1.13} 28. 69. 205. 788. 2427. 2542 pc) | εν αυτοις S C L Δ 579. 892 pc c sy^{hmg} sa bo^{pt} || εν ταις καρδιαις αυτων TOc D (Θ 2. 33. 124. 157. 180. 565. 597. 700. 1006. 1010. 1071. 1241. 1243. 1342. 1346. 1424. 1505 M lat sy bo^{pt} arm) | εις την καρδιαν αυτων, *in corda eorum* d sy^{s.p} | απο της καρδιας αυτων A l aeth.

307) L'antecedent de l'adv. relatiu οπου, «on», en sentit local, del TAl és παρὰ την οδον: «els del marge del camí on se sembra el missatge». El del pronom relatiu οις, en canvi, del TOc és ουτοι... οι, els qui personifiquen els «extra-viats», «els del marge del camí en el si dels quals se sembra el missatge».

308) El TAl empra pràcticament sempre ευθυσ (38x sobre 40x), en sentit *temporal*; el TOc diferencia entre ευθυσ i ευθεως, reservant aquesta darrera forma per a la majoria de casos on la frase adquireix sentit temporal⁵³: «tot seguit ve Satanàs».

309) El TAl empra el verb simple αιρω, «pren el missatge»; en canvi, el compost αφαιρω emprat pel TOc connota a més *separació*, «s'enduu el missatge», mentre que l'utilitzat per S C té un sema de *violència*, «arrabassa el missatge».

310) εις/εν del TAl indica genèricament el lloc personificat, «en ells», on ha estat sembrat el missatge; el TOc especifica que ha estat sembrat εν ταις καρδιαις αυτων, «en llurs cors» (el par. de Mt 13,19: εν τη καρδια αυτου/αυτων s'hi inspiraria). La llició d'A02, «pren el missatge que havia estat sembrat de llurs cors», provindria de Lc 8,11 D: αιρει απο της καρδιας αυτων τον λογον, una mena de conflació de αιρει (TAl) i αφ(αιρει) (TOc).

53. Vegeu *Les variants... de Marc* (I), núms. 30 i 43.

[β'] 4,16-17: *Els qui reben la sembra en el terreny pedregós*

311. (V. 16) (οὗτοι) εἰσιν ὁμοίως TAI B (A 2. 124. 157. 1346. 1424. 2427 M lat sy^h; Aland, Syn.) | οἱ. εἰσιν S C L Δ 33. 892. 1071. 1241 pc || εἰσιν TOC D, *sunt* d ([W] Θ f^{1,13} 28. 69. 565. 579. 700. 788. 2542 pc it sa sy^{s,p}; Or NA²⁷).

312. εὐθὺς (μετὰ χάρας) TAI B (S C L Δ f¹³ 28. 33. 1071. 1346 pm) | εὐθεὺς A W Θ f¹ M || *om.* TOC D d (579 pc it sy^s bo^{ph}) [v.l. NR].

313. (V. 17) θλίψεως ἢ διωγμου TAI || θλ. καὶ διωγ. TOC D, *tribulatione et persecutione* d (W lat) [v.l. NR].

314. εὐθὺς (σκανδαλίζονται) TAI B (S C L Δ Θ al) | καὶ εὐθὺς W ff² || εὐθεὺς TOC D, *confestim* d (A K M f¹³ 2. 28. 157. 565. 700. 1071. 1424. 1582 M) [v.l. NR].

315. σκανδαλίζονται TAI, pr. || σκανδαλισθησονται TOC D, *scandalizabuntur* d, fut. [v.l. NR].

311) Bona part dels testimonis alexandrins afegeixen l'adv. «semblantment», si bé en diversa posició (d'aquí que en NA²⁷ hom hagi preferit la lliçó del TOC), completament superflu.

312) La mateixa variació que hem comprovat més amunt entre el TAI i el TOC (núm. 308) es presenta aquí entre els testimonis alexandrins (en el par. de Mt 13,20 figura εὐθὺς). En el TOC no n'hi ha constància. Aquest adv. es presentarà, en canvi, en l'un i l'altre text al final de la frase (núm. 314).

313) El TAI opta per l'*alternativa* «opressió o persecució» (així ho entengué el par. de Mt 13,21). El TOC ho considera una hendíadis, «opressió i persecució»⁵⁴.

314-315) El TAI i el TOC empen de nou (núm. 308) l'una o l'altra forma en sentit *temporal*, diferenciant-se l'un i l'altre text en el temps del verb, pr. (TAI) o fut. (TOC): «de seguida fallen / fallaran».

[γ'] 4,18-19: *Els qui reben la sembra entre els esbarzers*

316. (V. 19) αἱ μερμῖναι τοῦ αἰῶνος TAI | αἱ μερ. τ. βίου TOC D, *sollicitudinem uictus* d (W Θ 565. 700. 1424 pc it vg^{ms}).

317. καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου TAI | καὶ ἡ ἀγάπη τ. πλ. Δ || καὶ (+ αἱ Θ 565) ἀπάται τοῦ κόσμου TOC D, *et errores mundi* d (Θ 565 it) | καὶ (+ αἱ 1214) ἀπάται τοῦ πλοῦτου W 1214 f.

318. καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευομεναι TAI || εἰσπορευομεναι TOC D, *simul incedentes* d (W f¹ 28. 2542 it) | *om.* Θ 565. 700.

319. ἀκαρπὸς γινεται TAI, sg. || ἀκαρποὶ γινονται TOC D, *sine fructu efficiuntur* d (W Θ 124), pl. [v.l. NR].

316-318) El sentit despectiu que el TAI confereix a του αἰῶνος, gen. subjectiu, «les preocupacions del segle / de la societat mundana», només es presenta en el par. de Mt 13,22, juntament amb «la seducció de la riquesa», on του πλοῦτου també és un gen. subjectiu. Com a tercer incís, igualment amb art., aquesta recensió afegeix: «i les ambicions de tota la resta de coses que els van envaint». Total, una anàlisi completa dels

54. Vegeu Ac 8,1 D i 13,50 D.

vicis de la societat pagana que amenacen el creixement del missatge. El TOc ho considera altrament: del tercer incís tan sols reté el part., afectant per igual els altres dos incisos units en un de sol per un únic art., *αι μεριμναι του βιου και απатаι του κοσμου εισπορευομεναι*, «les preocupacions de la vida i seduccions del món que els van envaint» (a no ser que hom restitueixi l'art. al segon incís, presumptivament omès per haplografia *ΚΑΙΑΙ*), *ον του κοσμου*, gen. subjectiu, en sentit despectiu, seria l'únic responsable d'ofegar el missatge.

319) El TAI refereix el darrer incís (*ακαρπος γινεται*, masc. sg.) a «el missatge» (*τον λογον*, masc. sg.), per considerar que és aquest qui paga les conseqüències de l'ofec: «i aquest resta infructífer». El TOc relaciona el darrer incís (*ακαρποι γινονται*, masc. pl.) amb el subjecte pl. de tota la sentència: «i resten infructífers», essent ells, i no «el missatge», els qui sofreixen les conseqüències d'haver-lo ofegat.

[δ'] 4,20: *Els qui han rebut la sembra a la terra bona*

320. *και εκεινοι εισιν* TAI B (S C L Δ) || *κ. ουτοι εισιν* TOc D, *et hi sunt* d (A K M *f*^{1.13} 2. 33. 124. 157. 579. 700. 1071. 1424. 1582^c M lat) | *ουτοι δε* W *ff*² e | *και εισιν* Θ 28. 565 *pc* [*v.l.* NR]. •

321. *ter εν* TOc (L Θ *pc* d lat co arm aeth [S A C² D *sine accent.*]; NA²⁷) | *ter εν* TAI (*f*^{1.13} 28. 33. 157. 180. 205. 265. 579. 597. 700. 892. 1006. 1010. 1071. 1241. 1243. 1342. 1505 M sy; NA²⁵, Aland, Syn.) | *ter το εν* W | *εν ... - ... - B(*)* 1424. 2427 | *εν... - ... εν* C^{*vid} *pc*.

320) *εκεινοι* (TAI), «aquells», dóna un to més airós al semitisme *ουτοι δε... και ουτοι... και αλλοι (... ουτοι)* que no pas la repetició per quarta vegada de *και ουτοι* del TOc, però li confereix un cert distanciament.

321) Vegeu núm. 295.

[e'] 4,21-23: *Analogia de la llàntia*

El *setè moviment*, primer del tram descendent [e'], conté una analogia que prepara l'advertiment final als deixebles: la llum és intrínscament manifestativa com ho ha de ser la revelació del secret del regne de Déu.

322. (V. 21) (*ελεγεν αυτοις*) *οτι* TAI B (L 892. 2427; NA²⁵; Aland, Syn.) | *Ιδετε* *f*¹³ 28. 1346 *pc* || *om.* TOc D d (S A C K M W Θ *f*¹ 33. 157. 565. 579. 700. 1071. 1424 M latt; NA²⁷).

323. *Μητι ερχεται ο λυχνος* TAI B (S C L Δ Θ *f*¹ 33. 565. 579) | M. ο λυχ. *ερχ.* A K M 2. (28). 157. 700. 1071. 1424 M || M. *απτεται ο λυχ.* TOc D, *Numquid accenditur lucerna* d (it *sa*^{ms} *bo*^{pt}) | M. ο λυχ. *καιεται* W (*f*¹³) 1346.

324. *ουχ ινα* TAI || *και ουχι ινα* TOc D, *et non* (it) | *αλλ ινα* W *pc* [*v.l.* NR].

325. *υπο την λυχνιαν* TAI B* (S *f*¹³ 33. 1071 *pc*) || *επι τ. λυχ.* TOc D, *super candelabrum* d (A C *rell*; Aland, Syn.; NA²⁷).

326. (V. 22) *κρυπτον* TAI B / TOc D, *absconditum* d (K W Θ Π *f*^{1.13} 28. 118. 124. 565. 579. 700. 1346. 2427. 2542 *pm* it co; NA²⁷) || *τι κρ.* S A C E F G L Δ 33. 157. 892. 1071. 1241. 1424 *pm* lat sy; NA²⁵; Aland, Syn.

327. εαν μη ινα φανερωθη TAI B (S Δ pc) | ει μη ινα φαν. Θ f^{1.13} pc | εαν μη φαν. A C L 33 | ο εαν μη φαν. E F G 2. 118. 124. 157. 1071. 1424 M || αλλ ινα φαν. TOc D, *sed ut manifestetur* d (W it) [v.l. NR].

328. (αποκρυφον αλλ ινα) φανερωθη TAI B (69) || ελθη εις φανερον TOc D, *ueniat in palam* d (S C L Δ Θ 565. 579. 1071; NA²⁷) | εις φαν. ελθη A K M W f^{1.13} 2. 28. 33. 157. 700. 1424 [v.l. NR].

322) οτι del TAI trenca la simetria: Marc introduceix *directament* les successives progressions d'aquesta llarga seqüència (cf. vv. 2.11.13.24.26.30).

323) El verb emprat pel TAI, «ve/arriba» (lit.), en comptes de «es porta», és considerat com un aramaisme⁵⁵ per una certa tendència de l'arameu a evitar el passiu. Tama-teix, a continuació trobem nogensmenys que tres passius (2x τεθη i φανερωθη). El TOc, per la seva banda, llegeix «s'encén». Pel que fa a απτω, en el sentit de «encendre un foc, una pira», vegeu el par. de Lc 8,16 = 11,33, així com 15,8; 22,55 D i Ac 28,2; καιω es presenta en el par. de Mt 5,15.

324-325) En el text primitiu del TAI figurava una pregunta on es presenten dues opcions i una resposta on es nega categòricament una tercera opció: «Per ventura es porta la llàntia perquè sigui posada sota el mesuró o sota el llit? No, certament, perquè hom la posi sota el llantier!» El TOc, en canvi, pressuposa, sense explicitar-ho, una resposta negativa a la primera alternativa i positiva a la tercera opció: «Per ventura s'encén la llàntia perquè sigui posada sota el mesuró o sota el llit, i no perquè sigui posada sobre el llantier?» Amb un canvi quasi imperceptible de la prep. υπο per επι la resta de testimonis alexandrins intenten d'harmonitzar amb els occidentals.

326) Ambdós textos coincideixen a utilitzar κρυπτον, αποκρυφον amb valor de predicat, referint la forma neutr. a το μυστηριον (v. 11), «el signi secret» de Déu. La majoria de testimonis supleixen l'indefinit τι, atesa la llunyania de το μυστηριον.

327-328) Moltes són les variants sota les quals es presenta el text alexandrí. El TOc conserva millor el paral·lelisme semític: ου... αλλ ινα // ουδε... αλλ ινα. En Mt 5,15; Lc 8,16 = 11,33 compareix αλλα. D'altra banda, B03 repeteix el verb φανερωθη en els dos estics, mentre que tots els altres testimonis prefereixen variar el segon.

[d'] 4,24-25: *Advertiment sever als deixebles*

En el *vuitè moviment*, segon del tram descendent [d'], Jesús clou l'explicació de la paràbola dels terrenys amb un toc d'atenció.

329. (V. 24) (Βλεπετε) τι ακουετε TAI (quid audiat d) || τα ακ. D [v.l. NR].

330. (μετρηθησεται υμιν) και προσεθησεται υμιν TAI || om. TOc D d (G W 565. 579 pc b e l vg^{mss} sa^{ms}).

331. (V. 25) ος γαρ εχει TAI B (S C L W Δ [f¹³ 28], qui enim habet d) || ος (οστις Θ) γαρ αν εχη TOc D (A E G K Θ Π f¹ 33. 157. 565. 1071. 1424 pm M) [v.l. NR].

332. δοθησεται TAI || προσεθησεται TOc D, *adicietur* d [v.l. NR].

329) τί (TAI), interrogació indirecta o, millor, en comptes de ὅ⁵⁶; τα (D05), neutr. pl., en comptes de ἃ.

330) L'afegitó del TAI, «i encara se us augmentarà», trenca la simetria binària εν ω μετρω μετρεите // μετρηθησεται υμιν. Alguns testimonis hi afegeixen encara τοις ακουουσιν (A Θ 0107. 0167 *f*^{1.13} 33 *M* q sy sa^{mss} bo^{pt}).

331-332) L'explicativa (γαρ) que segueix l'incís: «Amb la mateixa mesura amb què mesureu se us mesurarà», en referència a la mesura utilitzada per a donar als altres, té dos vessants, un de positiu i un de negatiu. Pel que fa al primer, el TAI dóna per descomptat que els deixebles ja produeixen: «Perquè, al qui produeix...»⁵⁷, mentre que el TOc parla d'una eventualitat: «Perquè, al qui ja produeixi...» La reciprocitat és expressada pel TAI amb el verb «donar»: «... se li donarà», mentre que el TOc ho expressa millor amb el verb «se li augmentarà», verb que el text alexandrí llegia en l'afegitó anterior.

[c'] 4,26-29: Paràbola de la llavor autosuficient

En el novè moviment, tercer del tram descendent [c'] es constata un canvi quasi imperceptible d'auditori: Jesús ja no s'adreça als deixebles (και λεγει/ελεγεν αυτοις, vv. 11.13.21.24), sinó de nou a la «multitud nombrosa» (TAI) / «el poble nombrós» (TOc) (v. 1) amb la qual continua parlant en paràboles (και ελεγεν, vv. 26.30). Marc hauria inserit l'explicació de la paràbola dels terrenys en els moviments centrals de la seqüència [d e // f \ e' d']. La segona paràbola, doncs, versa sobre l'autonomia total de la llavor després d'haver estat sembrada, fins al moment de la sega.

333. (V. 26) (ως ανθρωπος) βαλη τον σπορον TAI || σπορον βαλη TOc D, *semen iactet* d [v.l. NR].

334. (V. 27) (καθευδη και) εγειρωται TAI (*ex<s>urgat* d), subj. aor. veu mitjana || εγερωθι D, subj. aor. pass. [v.l. NR].

335. βλαστα και μηκυνηται TAI (*germinet et increscat* d), pr. subj. || βλαστα και μηκυνεται D, pr. ind. [v.l. NR].

336. (V. 28) αυτοματη TAI B (S A C L 892*. 1241. 2427 *pc* sy^h sa^{mss} bo^{pt}) || οτι αυτ. TOc D, *quoniam ultro* d (565. 700 bo^{mss}) | αυτ. γαρ W Θ 0167 *f*^{1.13} *M* lat sa^{ms} bo^{pt}.

337. *bis* ειπεν TAI B* ([S*] L Δ; NA²⁵, Aland, *Syn.*) || *bis* ειπα TOc D ([S¹] A B² C W Θ 0107. 0167 *f*^{1.13} 2. 28. 33. 157. 579. 700. 1071. 1424. 2427 *M*) | επειτα... ειπα 565 (*pc*); Ir^{lat} vid.

338. σταχυν TAI (*spicam* d), sg. || -ας D, pl. [v.l. NR].

339. πληρης (-ες B) σιτος TAI B (2427 *pc*; NA²⁵; Aland, *Syn.*) | πληρη σιτον S A C² L Θ *f*^{1.13} 33 *M*; Ir^{lat} | πληρης σιτον C^{*vid} 28. 2542^c; πληρη[ς] NA²⁷ || πληρης ο σιτος TOc D (W bo^{pt}) | πληρη τον σιτον Θ 565. 700. 892. 1424.

56. «τί indir. interr. or perh. for ὅ [Graecitas] §221» (ZERWICK-GROSVENOR 113).

57. Pel que fa a la traducció de *εχει – ουκ εχει*, en el sentit de «produeix – no produeix», del v. 25a.c i de ο *εχει*, en el sentit de «el que havia rebut», del v. 25d, vegeu MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 372.

340. (V. 29) όταν δε ΤΑΙ || και όταν ΤΟc D, *et cum* d [v.l. NR].

341. ευθως (αποστελλει) ΤΑΙ Β (S C 579; NA²⁷) || ευθεως ΤΟc D, *statim* d (A Λ Θ Π [f¹³] *rell*) | τότε f¹ || *om.* W c e [v.l. NR].

333) L'ordre dels mots del ΤΑΙ i la presència de l'art. són normals: «com si un home tirés (ως... βαλη)⁵⁸ la llavor a la terra». L'art. (τον σπορον) faria referència a les llavors sotaenteses en els «grapats» que el sembrador ha anat deixant caure. El ΤΟc, en canvi, emfatitza la «llavor» (sense art. i anticipada), i no l'acció de sembrar: «com si un home una llavor tirés a la terra». Tractant-se de la primera menció absoluta d'aquest terme, és lògic que no porti art.

334) La veu mitjana (εγειρηται) del ΤΑΙ, «dormís i es despertés», de per si no connota sentit simbòlic. En canvi, el passiu del ΤΟc sembla fer referència al sentit més profund de mort i ressurrecció (ἐγειρηται recorda de prop l'ind. aor. pass. ἠγέρθη, un terme molt tècnic): «dormís i fos despertat».

335. D05 posa els dos verbs relatius a la llavor en pr. ind., «va germinant i creixent», actualitzant així la situació.

336) El ΤΑΙ juxtaposa asindèticament els dos incisos (equivalent al nostre punt i seguit): «i la llavor anés germinant i creixent, sense que ell sàpiga com. Per si mateixa la terra va donant fruit.» El ΤΟc, en canvi, els uneix a manera d'una explicativa: «i la llavor va germinant i creixent, sense que sàpiga ell que per si mateixa la terra va donant fruit».

337) Les dues formes són equivalents.

338) El sg. «després una espiga» (ΤΑΙ) és més obvi que el pl., «després unes espigues» (D05), parlant d'una llavor, però no impossible. De fet, a continuació els dos textos es refereixen a «l'espiga».

339) La diferència entre l'un i l'altre text rau en l'art.: «gra ple/atapeit» (ΤΑΙ) / «el gra ple/atapeit» (ΤΟc). L'ac. en alguns testimonis tant del ΤΑΙ com del ΤΟc es deu a una correcció.

340) La partícula δε del ΤΑΙ marca el contrast amb el procés descrit anteriorment: «Quan, però, es lliuri el fruit»⁵⁹ El ΤΟc ho considera com la continuació i culminació del procés: «tanmateix (και en sentit adversatiu) quan es lliuri el fruit». Els tres incisos que fan referència al creixement de «la llavor» constitueixen, segons el ΤΟc, un incís parentètic: «... sense que sàpiga ell que per si mateixa la terra va donant fruit –primer una tija, després unes espigues, després el gra atapeit dins l'espiga–; tanmateix quan es lliuri el fruit...»

341) Vegeu núms. 308, 312.

[b'] 4,30-32: Paràbola del gra de mostassa

En el *penúltim moviment* [b'], Marc proposa la tercera i definitiva paràbola, segona concernent el regne de Déu, la del gra de mostassa.

58. «The use of the subj. here and in five foll. vbs. demands that ὡς = ὡς ἐάν as if [Graecitas] §321» (ZERWICK-GROSVENOR 113).

59. Sobre el sentit mitjà de παραδοῖ (var. de -δῶ, aor. subj.), vegeu MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 392-393.

342. (V. 30) πως ομοιωσωμεν TAI B (S [C] L W Δ 33. 579), adv. interrogatiu || Τινι ομ. TOc D, *cui adsimilabimus* (A M Θ Π f¹ 2. 124. 157. 565. 700. 1071 M), pronom interr. neut. [v.l. NR].

343. εν τινι TAI B (S C* L W Δ f^{[1].13} 579. 788, *in qua* d), interr. fem. || εν ποια TOc D (A C² Θ 2. 33. 700. 1071 pm M) [v.l. NR].

344. (εν τινι/εν ποια) αυτην παραβολη θωμεν TAI B (S C*^{vid} L Δ 28. [579. 788]. 892. 2427 pc [b] bo; Or) | την παραβολην θωμεν W (e) || παραβολη (ομοιωματι f¹ pc) παραβαλωμεν αυτην TOc D (A C² Θ 0107^{vid} f¹ 33. 124. 157. [565]. 1424 M lat sy) | παραβολη αυτην θωμεν; παραβαλομεν αυτην f¹³, per conflació.

345. (V. 31) ως TAI || ομοια εστιν D, *similis est* d [v.l. NR].

346. ος οταν σπαρη TAI, masc. (D^H) || ο οτι αν σπ. TOc D*, *quod cum seminatum est* d [v.l. NR].

347. (σπαρη) επι της γης TAI || επι την γην TOc D, *in terram* d (L W 28 al it) [v.l. NR].

348. μικροτερον ον TAI || μικροτερον (-ος D^{C?}) εστιν TOc D*, *minor est* d [v.l. NR].

349. παντων των σπερματων των επι της γης TAI || παν. τ. σπερ. α εισιν επι της γης TOc D, *omnibus seminibus quae sunt in terram* d [v.l. NR].

350. (V. 32) και οταν σπαρη, αναβαινει και γινεται μειζον (neut.) TAI || κ. γινεται μειζων (masc.) TOc D, *et fit maior* d ([W]) [v.l. NR].

342) L'adv. interrogatiu πως (TAI) i el pronom interrogatiu neut. τινι (TOc) són equivalents⁶⁰; «Com / Amb què compararem el regne de Déu?»

343-344) En el segon membre del paral·lelisme semític el TAI llegeix ara τινι, adj. interr. fem., mentre que el TOc opta pel pronom interr. fem. ποια: «ο amb quina paràbola el representarem?» (TAI) / «ο amb quina mena de paràbola el compararem?» (TOc).

345) No hi ha dos sense tres quan es vol aconseguir un efecte complet. D'aquí que el TOc insisteixi en la *comparació*: «És semblant a un gra de mostassa.» El TAI es limita a dir: «Amb un gra de mostassa.»

346) El TAI fa concertar el pronom relatiu masc. amb el seu antecedent κοκκος, mentre que el TOc el fa concertar prolèpticament amb σπερμα, situat al final de l'incís. Curiosament tant l'un com l'altre text llegiran tot seguit (núm. 346) μικροτερον ον (TAI) / μικροτερον εστιν (TOc).

347) La diferència entre el gen. (TAI), «en la terra» (estàtic), i l'ac. (TOc), «a la terra» (dinàmic, amb idea de moviment), és mínima, però perceptible.

348-350) L'un i l'altre text (el TOc ja ho havia anticipat en el relatiu inicial: núm. 344) deixen de referir-se al «gra de mostassa» (κοκκος, masc.), una llavor de per si petita, i parlen d'una «llavor» (σπερμα, neut.), un terme més genèric. A continuació, però, el TAI, reprenent l'anacolut induït per l'incís μικροτερον ον, continua utilitzant el gènere neut. referint-se ara a la mostassa (σιναπι és neutr.), mentre que el TOc torna a parlar en masc. del gra de mostassa (κοκκος σιναπεως): «aquest (el gra de mostassa) quan és sembrat en la terra, malgrat ser *la més petita* de totes les llavors de la terra, tanmateix, quan és sembrada, va pujant i es fa més alta (la mostassa) que totes les hortalis-

60. Cf. B.-D.-R., § 436,3 i n. 2. En el paradigma d'Ez 31,2 LXX llegim Τίνι ὁμοίωσας σεαυτόν...

ses» (TAI) / «aquesta (la llavor) quan és sembrada a la terra és la més petita de totes les llavors que hi ha a la terra, però (l'arbust sorgit del gra de mostassa) es fa *més alt* que totes les hortalisses» (TOc).

[a'] 4,33-34: *Colofó final*

Marc clou la gran seqüència amb un colofó [a'], on s'informa el lector de manera molt succinta sobre les dues modalitats de l'ensenyament de Jesús: ensenyança en paràboles als de «fora» i explicació «en privat» als deixebles.

351. (V. 33) τοιαυταις παραβολαις πολλαις TAI B (S A *rell*) | τοι. παραβ. C* L W Δ f¹ 28. 33. 579. 700. 788. 1424 *pm sy^p bo* || τοι. πολ. παραβ. TOc D, *talibus multis parabolis* d (Θ 565 *lat*) [v.l. NR].

352. ελαλει αυτοις TAI || ελαλει TOc D d (ff² i) [v.l. NR].

353. (V. 34) και χωρις TAI B (*pc sy^p sa bo*) || χω. δε TOc D, *sine... autem* d (S A C *rell*; Aland, *Syn. NA*²⁷) [v.l. NR].

354. τοις ιδιοις μαθηταις TAI B (S C L Δ 1071) || τ. μαθ. αυτου TOc D, *discipulis suis* d (A W Θ f^{1.13} *pm M lat*) [v.l. NR].

355. επελυεν παντα TAI || επ. αυτας TOc D, *disserebat eas* d (W it).

351-353) El canvi d'ordre posa l'accent sia en les «paràboles», i per cert «moltes», amb què Jesús hauria continuat ensenyant a la gent (TAI), sia en «les moltes paràboles» amb què Jesús havia anat ensenyant a la gent (TOc), és a dir, en el *resum* del que ha dit fins ara servint-se de tres paràboles, equivalent a un *conjunt* de paràboles. El TAI presenta un paral·lelisme antitètic perfecte: και τοιαυταις παραβολαις πολλαις ελαλει αυτοις τον λογον \ και χωρις παραβολης ουκ ελαλει αυτοις, persistint en el to narratiu que el caracteritza, com havia fet a l'inici: και εδιδασκεν αυτους εν παραβολαις πολλαις (v. 2). El TOc, en canvi, ho considera com un *epíleg*, on es comprendia el que s'ha dit fins ara ometent el primer αυτοις, alhora que tanca l'anunci que havia fet al començament: και εδιδασκεν αυτους εν παραβολαις πολλαις (v. 2) // και τοιαυταις πολλαις παραβολαις ελαλει τον λογον, amb un quiasme perfecte, sense oblidar-se de fer ressaltar amb una disjuntiva el paral·lelisme antitètic amb l'incís següent: χωρις δε παραβολης ουκ ελαλει αυτοις. El TAI uneix estretament els dos incisos de l'antítesi: και... και; el TOc accentua el contrast: και... δε.

354-355) La construcció del TAI, «els (seus) propis deixebles», tan sols es presenta aquí en Marc; la del TOc, «els seus deixebles», és l'usual (28x + 3 TAI / + 8 D05). El TAI ha distingit clarament a l'inici entre «els del seu cercle» i «els Dotze» (v. 10: núm. 298), mentre que el TOc llegia senzillament «els seus deixebles». Amb la present locució: «Però en privat als seus *propis* deixebles els ho resolía tot (παντα)», el text alexandrí sembla que vulgui referir-se exclusivament a «els Dotze» com a contradistints de «els del seu cercle»⁶¹. En canvi, el TOc tan sols coneix un grup («els Dotze» = «els seus deixebles») i clou conseqüentment la seqüència afirmant: «En privat, però, als seus deixebles els les (αυτας) resolía». El text occidental, doncs, pressuposa que Jesús ja ha pronunciat *totes* les paràboles (tres connota una totalitat) i que «en un lloc apartat» o,

61. Així ho entenen MATEOS-CAMACHO, *Marcos* I 405-407.

cosa que ve a ser el mateix, «en privat» ha anat explicant el sentit de cada una d'elles als seus deixebles, com ha fet amb la paràbola dels terrenys (explicació que ocupa el centre de la seqüència).

Mc 4,1-35 [E]

B03

[a] 1 De nou començà a ensenyar a la vora del mar i es va congregant prop d'ell una multitud nombrosíssima, fins al punt que pujà ell en una barca i s'assequé, dintre el mar: tots els qui componien la multitud estaven situats de cara al mar damunt la terra ferma, 2a i ell els ensenyava moltes coses servint-se de paràboles.

[b] 2b Els anava dient en la seva ensenyança: 3 «Escolteu! Heus ací que sortí el sembrador a sembrar. 4 Succeí que, mentre estava sembrant, un grapat va caure al marge del camí; vingué l'ocellam i ho devorà. 5 Un altre va caure sobre el terreny pedregós i on la llavor no tenia gaire terra; de seguida en va sortir, pel fet de no tenir profunditat de terra; 6 però, quan va sortir el sol, es va abusar i, pel fet de no tenir arrels, s'assecà. 7 Un altre va caure entre els esbarzers: pujaren els esbarzers i l'ofegaren, i no va donar fruit. 8 Altres grapats van caure en la terra bona i anaven donant fruit, a mesura que pujaven i creixien, reportant l'un trenta, l'altre seixanta i l'altre cent per u.»

[c] 9 I afegia: «Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti!»

[d] 10 Quan s'assolà en un lloc apartat, es posaren a fer-li preguntes els del seu cercle ensems amb els Dotze pel sentit de les paràboles.

[e] 11 Es posà a dir-los: «A vosaltres us ha estat confiat el signi secret del regne de Déu; als de fora, en canvi, tot això els arriba en paràboles, 12 a fi que, *per més que mirin, no hi vegin, i per*

D05

[a] 1 Començà de nou a ensenyar de cara al mar i es congregà prop d'ell el poble nombrós, fins al punt que pujà ell a la barca i s'assequé a l'altre costat del mar: tota la multitud estava situada a aquest costat del mar, 2a i ell els ensenyava servint-se de moltes paràboles.

[b] 2b Els anava dient en la seva ensenyança: 3 «Escolteu! Heus ací que sortí el sembrador. 4 En sembrar, un grapat va caure al marge del camí; vingueren els ocells del cel i ho devoraren. 5 Altres grapats van caure sobre els terrenys pedregosos; com que el pedregar no tenia gaire terra, no solament de seguida els va fer treure arrels, pel fet de no tenir profunditat la terra, 6 sinó que, quan sortí el sol, s'abusaren i, pel fet de no tenir arrels, s'assecaren. 7 Un altre va caure sobre els esbarzers: pujaren els esbarzers i l'ofegaren, i no va donar fruit. 8 Un altre va caure en la terra bona i va anar donant fruit, a mesura que aquest pujava i creixia, reportant trenta, seixanta, cent per u.»

[c] 9 I afegia: «Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti i qui sigui capaç de comprendre, que compregui!»

[d] 10 Quan s'assolà en un lloc apartat, li preguntaven en concret els seus deixebles: «Quin sentit té aquesta paràbola?»

[e] 11 Els respon: «A vosaltres us ha estat donat a conèixer el secret del regne de Déu; als qui són a fora, en canvi, tot se'ls diu en paràboles, 12 a fi que, *per més que mirin, no hi vegin, i*

més que escoltin, no compreguin, a no ser que es converteixin i siguin perdonats.»

[f] 13 I els continua dient: «No heu entès aquesta paràbola? Llavors, com arribareu a entendre totes les altres paràboles? 14 El sembrador sembra el missatge. 15 Aquests són els del marge del camí on se sembra el missatge; quan l'escolten, tot seguit ve Satanàs i pren el missatge que ha estat sembrat en ells. 16 Aquests són semblantment els qui han rebut la sembra sobre els terrenys pedregosos, els qui quan escolten el missatge tot seguit el reben amb alegria, 17 però no tenen cap arrel dintre d'ells, sinó que són inconstants; després, quan es presenta una opressió o persecució per causa del missatge, de seguida fallen. 18 D'altres són els qui han rebut la sembra entre els esbarzers; aquests són els qui han escoltat el missatge, 19 però les preocupacions del segle, la seducció de la riquesa i les ambicions de tota la resta de coses que els van envaint ofeguen el missatge, i aquest resta infructífer. 20 Aquells són els qui han estat sembrats sobre la terra bona: els qui escolten el missatge, l'acullen i van donant fruit, l'un trenta, l'altre seixanta, l'altre cent per u.»

[e'] 21 I continuava dient-los: «Per ventura es porta la llàntia perquè sigui posada sota el mesuró o sota el llit? No, certament, perquè hom la posi sota el llantier! 22 En efecte, no ha estat amagat, si no fos perquè es manifestés, ni s'ha ocultat, sinó perquè es manifestés. 23 Si algú té orelles per a escoltar, que escolti!»

[d'] 24 I continuava dient-los: «Atenció a allò que escolteu! Amb la mateixa mesura amb què mesureu se us mesurarà, i encara se us augmentarà. 25 Perquè, al qui produeix, més se li donarà; però a qui no produeix, fins i tot allò que ha rebut li serà pres.»

per més que escoltin, no compreguin, a no ser que es converteixin, i els perdonaré els pecats.»

[f] 13 I els continua dient: «No heu entès aquesta paràbola? Llavors, com arribareu a entendre totes les altres paràboles? 14 El sembrador sembra el missatge. 15 Aquests són els del marge del camí en el si dels quals se sembra el missatge; quan l'escolten, tot seguit ve Satanàs i s'enduu el missatge que ha estat sembrat en ells. 16 Aquests són els qui han rebut la sembra sobre els terrenys pedregosos, els qui quan escolten el missatge el reben amb alegria, 17 però no tenen cap arrel dintre d'ells, sinó que són inconstants; després, quan es presenta una opressió i persecució per causa del missatge, de seguida fallaran. 18 D'altres són els qui han rebut la sembra entre els esbarzers; aquests són els qui han escoltat el missatge, 19 però les preocupacions de la vida i seduccions del món que els van envaint ofeguen el missatge, i resten infructífers. 20 Aquests són els qui han estat sembrats sobre la terra bona: els qui escolten el missatge, l'acullen i van donant fruit, trenta, seixanta, cent per u.»

[e'] 21 I continuava dient-los: «Per ventura s'encén la llàntia perquè sigui posada sota el mesuró o sota el llit, i no perquè sigui posada sobre el llantier? 22 No ha estat, en efecte, amagat, sinó perquè es manifestés, ni s'ha ocultat, sinó perquè es posés de manifest. 23 Si algú té orelles per a escoltar, que escolti!»

[d'] 24 I continuava dient-los: «Atenció a les coses que escolteu! Amb la mateixa mesura amb què mesureu se us mesurarà. 25 Perquè, al qui produeix, se li augmentarà; però a qui no produeix, fins i tot allò que ha rebut li serà pres.»

[c'] 26 I prosseguia dient: «Així es realitza el regne de Déu: com si un home tirés la llavor a la terra, 27 dormís i es despertés, de nit i de dia, i la llavor anés germinant i creixent, sense que ell sàpiga com. 28 Per si mateixa la terra va donant fruit: primer una tija, després una espiga, després gra atapeït dins l'espiga. 29 Quan, però, es lliuri el fruit, de seguida envia segadors amb la falç, car ja s'ha presentat el moment de la sega.»

[b'] 30 I continuava dient: «Amb què compararem el regne de Déu, o amb quina paràbola el representarem? 31 Amb un gra de mostassa: aquest quan és sembrat en la terra, malgrat ser la més petita de totes les llavors de la terra, tanmateix, quan és sembrada, va pujant 32 i es fa més alta la mostassa que totes les hortalisses i treu branques molt grosses, fins al punt que *sota la seva ombra poden acampar-hi els ocells del cel.*»

[a'] 33 Amb moltes paràboles semblants els anava exposant el missatge, segons llur capacitat d'escoltar. 34 Sense paràboles no els l'exposava pas. Però, en privat, als seus propis deixebles els ho resolía tot.

[c'] 26 I prosseguia dient: «Així es realitza el regne de Déu: com si un home una llavor tirés a la terra, 27 dormís i fos despertat, de nit i de dia, i la llavor va germinant i creixent, sense que sàpiga ell 28 que per si mateixa la terra va donant fruit –primer una tija, després unes espigues, després el gra atapeït dins l'espiga–; 29 tanmateix quan es lliuri el fruit, de seguida envia segadors amb la falç, car ja s'ha presentat el moment de la sega.»

[b'] 30 I continuava dient: «Amb què compararem el regne de Déu, o amb quina mena de paràbola el compararem? 31 És semblant a un gra de mostassa: aquesta llavor quan és sembrada a la terra és la més petita de totes les llavors que hi ha a la terra, 32 però l'arbrust es fa més alt que totes les hortalisses i treu branques molt grosses, fins al punt que *sota la seva ombra poden acampar-hi els ocells del cel.*»

[a'] 33 Amb aitals nombroses paràboles els exposava el missatge, segons eren capaços d'escoltar. 34 Tanmateix, sense paràboles no els exposava res. En privat, però, als seus deixebles els les resolía.

Josep RIUS-CAMPS

Església de Sant Pere de Reixac

Apartat 41

E-08110 MONTCADA I REIXAC (Barcelona)

e-mail: riuscamps@ole.com